

ЦЕНТАР ЗА ТУРИЗАМ,
КУЛТУРУ И СПОРТ
СВРЉИГ

Општина
СВРЉИГ

01	Туристичко-географски положај.....	01
02	Саобраћајна повезаност.....	03
03	Историјски развој Сврљига.....	05
04	Најзначајније природне атракције.....	07
05	Планинарске и пешачке стазе.....	23
06	Ретко и лековито биље.....	27
07	Лов и риболов.....	31
08	Културно историјско наслеђе.....	33
09	Завичајна музејска збирка.....	57
10	Базени.....	71
11	Гастрономија.....	73
12	Манифестациони туризам.....	75
13	Смештај и угоститељски објекти.....	91
14	Центар за туризам, културу и спорт.....	97

Туристичко-географски положај

Сврљишки
крај представља
микрорегију у источној
Србији и саставни је део
њене јужне субрегије
Балканске
Србије.

Подручје општине Сврљиг захвата средишњи део Карпатско-Балканског планинског венца у источној Србији. Простор који јој административно припада приближно се поклапа са горњим и делом средњег слива Сврљишког Тимока. Захвата Сврљишку котлину са околним планинским узвишењима: планински венац Сврљишких планина (Зелени врх 1334 m) на југу, огранак Пајешког камена (1074 m) на истоку, Тресибабу (786 m) на северу и планински масив Курила (Калафат 839 m) и његове огранке на западу. На северозападу је ограничена пределом Голак, на северу Књажевачком котлином, на истоку пределом Заглавац, на југоистоку Белопаланачким буџаком, на југу Белопаланачком котлином, а затим, облашћу Сићевачке клисуре, Нишком и Алексиначком котлином, на југу, односно југозападу.

Површина општине
износи 497 km^2 , а насељена је
једним градским централним
насељем са 38 села.

Град Сврљиг, некада средиште нахије и среза,
сада као административни центар општине
налази се на $43^\circ 41' 36''$ северне географске
ширине, и на $22^\circ 12' 28''$ источне географске
дужине, са просечном надморском висином од
370 метара.

Општина Сврљиг саобраћајно је повезана државним путем првог реда број 25, из правца Ниша према Књажевцу, државним путем другог реда број 222, који повезује Сврљиг са Алексинцем и који се даље наставља од Сврљига према Белој Паланци, државним путем другог реда број 246, у правцу Књажевца преко Белог Потока, и железничком пругом Ниш–Сврљиг–Књажевац–Зајечар–Прахово пристаниште на Дунаву. На прузи се обавља транспортни саобраћај и превоз путника. У току је реконструкција пруге широког колосека која ће ускоро бити завршена.

- Београд 264 km
- Крагујевац 178 km
- Нови Сад 354 km
- Сарајево 472 km
- Ниш 29 km
- Будимпешта 638 km
- Букурешт 444 km
- Подгорица 446 km
- Тимишвар 372 km
- Косовска Митровица 186 km

Сврљиг је од главног административног, политичког и културног центра Републике Србије, Београда, удаљен око 264 километра, док је од највећег града у југоисточној Србији, културно-административног политичког центра, као и седишта Нишавског управног округа – Ниша, удаљен око 29 километара. Због близине коридора 10, директно је повезан са европским градским центрима (Софија, Београд, Нови Сад, Скопље). Сврљиг се развио у градско насеље тек почетком двадесетог века, али се одржао захваљујући добром саобраћајном положају.

Током 2017. године ревитализован је регионални пут који спаја општину Сврљиг са Калном и даље води према туристичкој дестинацији Стара Планина. Изградњом ове деонице Сврљиг је добио повољнији саобраћајни положај. Данас је ова деоница најкраћа веза између самог туристичког центра и јединог аеродрома за путнички саобраћај у југоисточној Србији, „Константин Велики” у Нишу. На овај начин туристичке атракције у овој области постају доступне туристима широм света.

03

Историјски развој Сврљига

Територија коју данас заузима општина Сврљиг је одувек била насељена. Најранији трагови постојања људских заједница пронађени су у Преконошкој пећини и датирају из времена палеолита, старијег каменог доба. У периоду неолита територија општине била је контантно насељавана о чему сведоче трагови трачке цивилизације и значајан број материјалних налаза. Са римским освајањем Балкана цео Сврљишки крај улази у састав римске државе. Римљани оснивају град под именом *Timacum Maius* на простору који се данас налази у најплоднијем делу Сврљишке котлине, између села Нишевца и Сврљига. О досељавању Словена у овај крај нема значајних података, али се зна да је припадао Византији, српској средњовековној држави, бугарској средњовековној држави и да је у XV веку потпао под власт Турака. 1807. године хајдук Вељко Петровић подигао је устанак против Турака у Сврљишкој нахији, која је 1833. године ушла у састав Кнежевине Србије. Као таква и данас је неодвојиви део Републике Србије. 1871. године административни центар Сврљишке нахије из Нишевца пресељен је у новоформирano насеље Дервен, које је 1904. године проглашено за варошицу Сврљиг.

Сврљишки крај нису заобишли ни предстојећи ратови. Сврљиг у Првом Светском рату пада у руке бугарских окупационих снага 1. новембра 1914. године. Због терора који су бугарски окупатори спроводили над локалним становништвом, у сврљишком крају долази до подизања устанка упоредо са Топличким устанком 1917. године. Званично ослобођење сврљишког краја у Првом Светском рату догодило се 15. октобра 1918. године повлачењем бугарских окупатора са овог простора. Сврљишки крај почиње да живи у слободној домовини. Светски рат у којем је народ овог краја поднео огромне људске и материјалне жртве се завршио. За успомену на изгинуле ратнике, народ је, у времену између два светска рата (1918-1941.) подигао многоbroјне споменике и спомен-обележја.

9. априла 1941. године
званично почиње окупација
сврљишког краја у Другом Светском
рату уласком немачких снага на ову
територију. 12. октобра 1944. године
Двадесет трећа српска НО бригада 45.
дивизија НОВЈ уз садејство 1. гардијског
утврђења рејона Црвене армије ослободила
је варошицу Сврљиг. У годинама које су
уследиле па све до краја двадесетог века
Сврљиг је доживео највећи
друштвени и економски
процват.

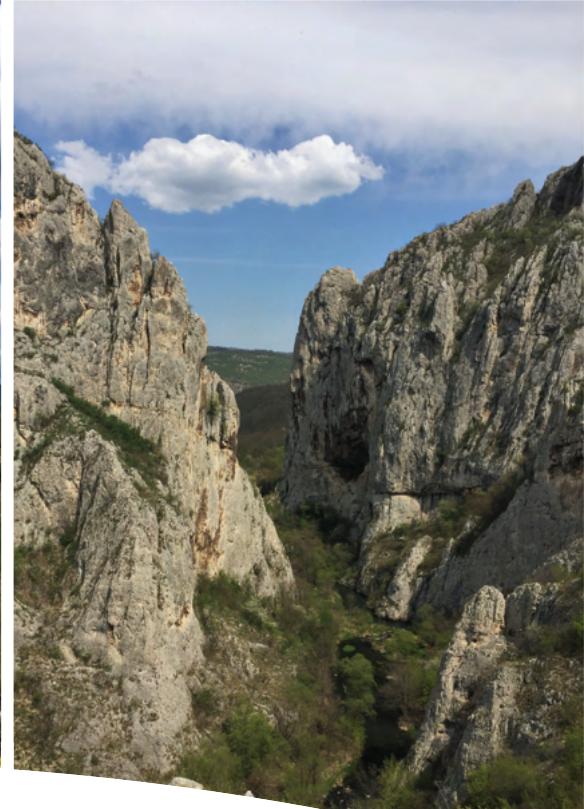
03

Најзначајније природне атракције

Природа Сврљига и околине је разноврсна. Њена привалачност се најбоље може сагледати кроз геоморфолошке, климатске, хидрографске и биогеографске туристичке вредности.

Нишевачка клисуре

На само 6 километара од Сврљига са богатим културно-историјским наслеђем и створеним рељефом, налази се једна од најлепших клисур у источној Србији. Са дужином од 1,5 километара представља саставни део 15 километара дуге **Сврљишке клисуре** која својим укљештеним меандрима и лепотом парира најлепшим пределима наше земље. Урезана у калцијум-карбонатске стене мезозојске старости представљала је језероузину у неогену. Има слојеве зоогених калцијум-карбоната богатих фосилним остацима из неогеног периода. Због својих перфектних природних предиспозиција клисуре је одувек била насељавана људима. У клисури су пронађени трагови трачке цивилизације из неолитског периода и то племена Тимахи, које је насељавало ове просторе и по коме је сама река Тимок добила назив.

За време Римљана на вертикалним литицама се подиже први кастел који је служио за контролу једног од најбитнијих римских путева у том периоду.

Пут је водио од ушћа Дрима у Јадранско море (Lissus) до Арчара (Ratiaria), важне римске речне луке на Дунаву (данашња Бугарска). Утврда је служила и за заштиту римског града Timasum Maius-a који је био смештен између данашњих насеља Нишевац и Сврљиг, уз саму Нишевачку клисуре. У средњовековном периоду простор Нишевачке клисуре је био центар писмености и духовности целог региона, а сама тврђава и цивилно насеље, које је било смештено са северне стране тврђаве код данашњег села Варош добијају име Сврљиг.

Премијер Никола Пашић у
посети радовима на изградњу пруге

За време владавине Турака цело подручје око града Сврљига било је познато као Сврљишкa бањa. Извори термоминералних вода су највероватније нестали за време великих земљотреса који су потресли овај крај у XVIII веку. Битна чињеница је и та да је на почетку XX века почела изградња пруге која данас повезује регионални центар источне Србије – Ниш са пристаништем у Прахову, на Дунаву. Пруга уског колосека је почела да се гради 1907. а пуштена је у рад 1915. године, док је пруга широког колосека почела са радом 15. августа 1922. године. Пропративши овај догађај ондашња штампа је потез целе Сврљишке клисуре назвала „нашом Швајцарском“.

Дужина пруге од Сврљига до Зајечара износи 66 km, док у Сврљишкој клисури има 36 тунела и преко 30 мостова. Бетонско-лучне конструкције на железничким мостовима пројектовао је наш познати научник Милутин Миланковић.

Дана Нишевачка клисура није на туристичкој мапи Србије онолико колико то заслужује, али само због тога она и даље остаје непромењена, нетакнута и чува праисторијску лепоту која је одувек привлачила људе.

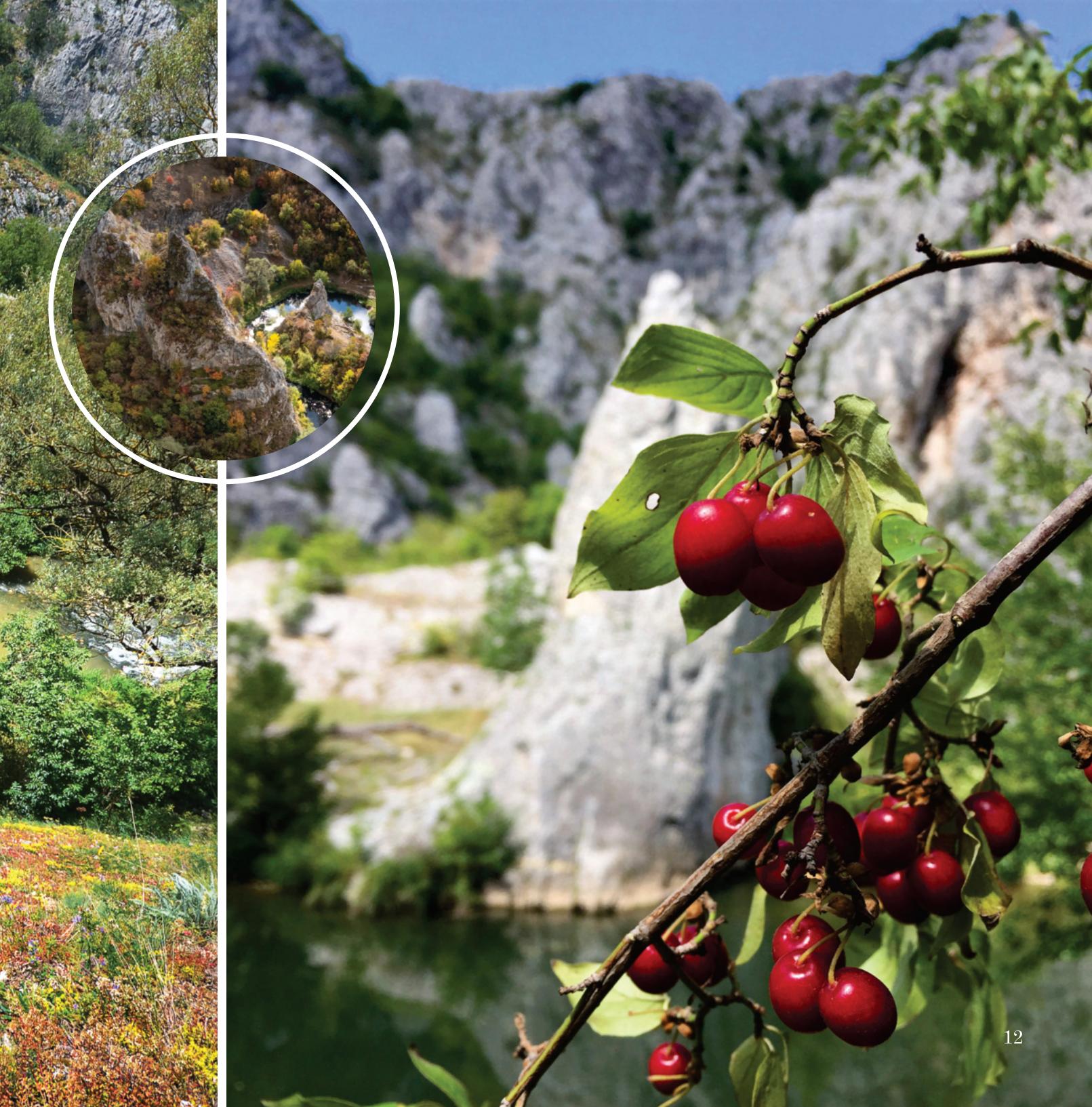
Бањица

У склопу Нишевачке клисуре атрактивно излетиште представља купалиште Бањица на Сврљишком Тимоку, које од давнина па све до данас привлачи велики број туриста.

Заштићено од ветра, са обиљем извора пијаће воде, целокупно подручје Бањице одувек је било место становља, окупљања и живота људи. У античком, а касније и у турском периоду познато је као богата бања и место на Сврљишком Тимоку где је магистрални римски друм прелазио реку. Омиљено купалиште у XX и XXI веку још увек одише праисконским сјајем.

Данас, Бањица са јединственим шумама, питким изворским водама и купалиштем, представља изузетно место за одмор и рекреацију.

Котлови, еворсиони лонци на реци Белици

Праву природну реткост у Републици Србији представљају три низа еворсионих лонаца (котлови, мечидолски и плужински лонци) које је на своме току издубила река Белица, лева притока Сврљишког Тимока.

Котлови – најдужи низ од 16 еворсионих лонаца издубљених подно одсека старог града Сврљига, налазе се у Нишевачкој клисури на 7 километара од данашњег административног центра Општине. У време летњих месеци њихова хладна, пијаћа вода прави је лек за душу и тело. Настали еворсионим (вртложним) кретањем воде, котлови су један од највећих туристичких мотива за посету Нишевачке клисуре. Захваљујући својој неприступачности кањон је задржао чистоћу и лепоту.

Мечјидолски лонци

Плужински лонци

Пећине

На подручју општине постоји неколико десетина пећина од којих се својим лепотама истичу Преконошка пећина, Равна пећ, Попшичка пећина и пећински комплекс Самар, где се налази и прераст – природни камени мост.

Преконошка пећина

Глава
пећинског медведа

Вратни пришљен
пећинског медведа

Зуби
пећинског медведа

Налази се у западном делу Сврљишских планина, на 5 километара југоисточно од Сврљига, у атару села

Преконога и представља суву пећину у којој је урађено прво стручно археолошко ископавање у модерној Србији и доказано присуство палеолитског човека. Немерљиво је богатство ове пећине у сталактитима и сталагмитима, подземним рекама и језерима, салама чији су сводови високи и по 30-ак метара. Током прошлог века била је незаобилазна дестинација спелеолога, али и бројних ђачких екскурзија.

Пећину су крајем XIX века истраживали чувени српски и европски научници. Прва је званично уређена пећина на територији Србије за туристичке посете још давне 1888. године, када је одлуком краља Милана постала туристичка дестинација. Исте године пећину је посетио Милан Обреновић, а нешто касније Ј. Цвијић је забележио:

Пред свој долазак у Преконошку пећину Његово величанство наредило је те је поправљена и ограђена путања, отвор је пећински проширен, направљена су врата за пећину и уређено је све тако да у њу не може свак улазити и по воли претурати и копати. Кључ од врата чува један одборник општински. Све то сада опомиње на лепо уређене крањске пећине, и туриста, који овде дође, осећа се у земљи која већ почине добијати више укуса за природне лепоте.

У пећини су пронађени остаци пећинског медведа, козорога, пећинског лава, пећинске хијене и пећинске лисице. Такође, пронађене су и алатке, као и делови сечива који указују да је овај спелеолошки објекат био настањен током палеолита.

Истражујући ову пећину Јован Цвијић је издваја као једну од најлепших и најдужих у Србији. Први пут је заштићена 1949. године. Након процедуре ревизије заштите, Општина Сврљиг је 2005. године донела Одлуку о заштити споменика природе Преконошка пећина.

Насељавана од палеолита, са дужином својих канала око 400 метара и даље представља блиставу туристичку атракцију.

Pećina Samar

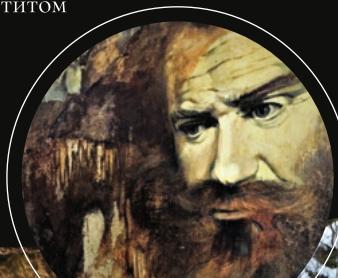
Налази се у истакнутој природи у атару села Копајкошара, у североисточном огранку Калафата и лежи у сливу Топоничке реке. Испитана је на дужини од око 3 km, и представља тип тунелске пећине. Проходна је од понора Самара до врела Копајкошарске реке.

Пећина има велики спелеолошки значај. Обилује мноштвом вирова и каскада. Од пећинског накита сталактити и сталагмити су мање заступљени, док салива и травертинских кадица има у доволној количини. Сврстава се међу најлепше и најзначајније пећине у источној Србији. Значајна је и по биолошким особеностима. Разноврсност животињског света, слепи мишеви, инсекти, пружају велике могућности за испитивање и проучавање пећинског света. На самом улазу понорнице у пећински канал, налази се прераст Самар, јединствени крашки облик – природни камени мост, висине 15 и ширине 25 метара. Понорница излази на другом крају пећине правећи водопад „Рипалка” од око 5 метара висине.

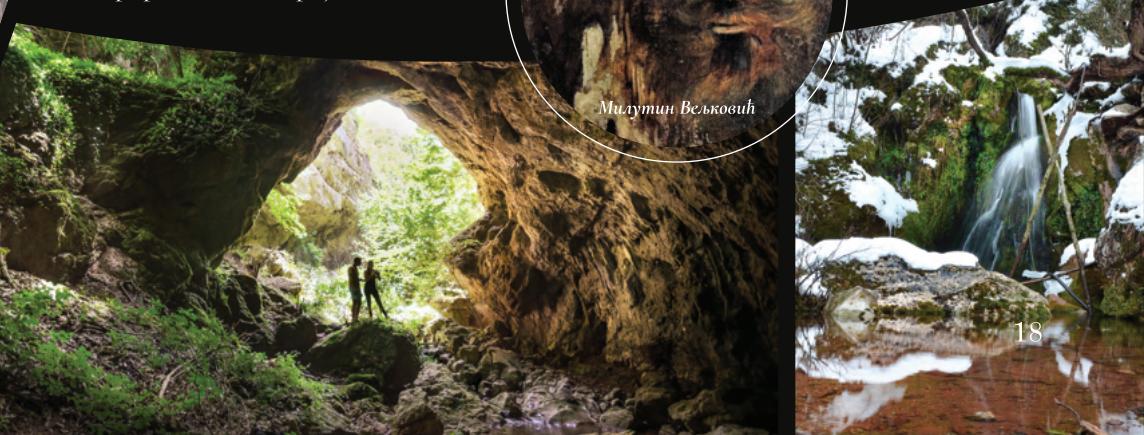
Позната је и као Милутинова пећина. Назив је добила по Милутину Вељковићу, познатом српском спелеологу који је у њој провео 464 дана (од 24. јуна 1969. године до 29. септембра 1970. године). Тиме је оборио светски рекорд боравка под земљом и ушао у Гинисову књигу рекорда. У књизи „Под каменим небом“ детаљно је описао сва научна истраживања које је спроводио током боравка у пећини. Станиште у коме је Вељковић боравио налази се око 900 метара од улаза.

Пећина је значајна и по проналаску палеонтолошких налаза највеће лобање пећинског медведа, костију пећинског лава, медведа и кабалоидног коња. 24. децембра 2018. године „Пећински систем Самар“ стављен је под заштиту као споменик природе I категорије. У близини се налази и пећински систем Језава који је такође под заштитом државе као споменик природе II категорије. У близини се налази и пећински систем Језава који је такође под заштитом државе као споменик природе II категорије.

Милутин Вељковић

Водопад
Рипалка

Попшичка пећина

Од Ниша је удаљена око 40 km и налази се 2 km јужно од села Попшице, на северој страни Калафата, и то у самом подножју одсека кречњачког узвиштења Јездин врх (606 m). Укупна дужина пећине је 620 метра. Пећина има два главна улаза и још две поткапине у близини. Обилује лепим и разноврсним пећинским накитом, нарочито у дворанама. Детаљно су је истражили Јован Цвијић 1889. и Јован Жујовић 1893. године, а 1923. године пећину је истраживала и Европска међународна експедиција. Пећина, која је под заштитом државе као спелеолошки споменик природе треће категорије, поред богатог накита, препознатљива је и по слепим мишевима. Истраживач Бранислав Грубач објавио је 1998. године рад у коме је константовао да у пећини живе 4 врсте слепих мишева, а да су пронађени и фосилни остаци и пете врсте – оштроухог слепог миша.

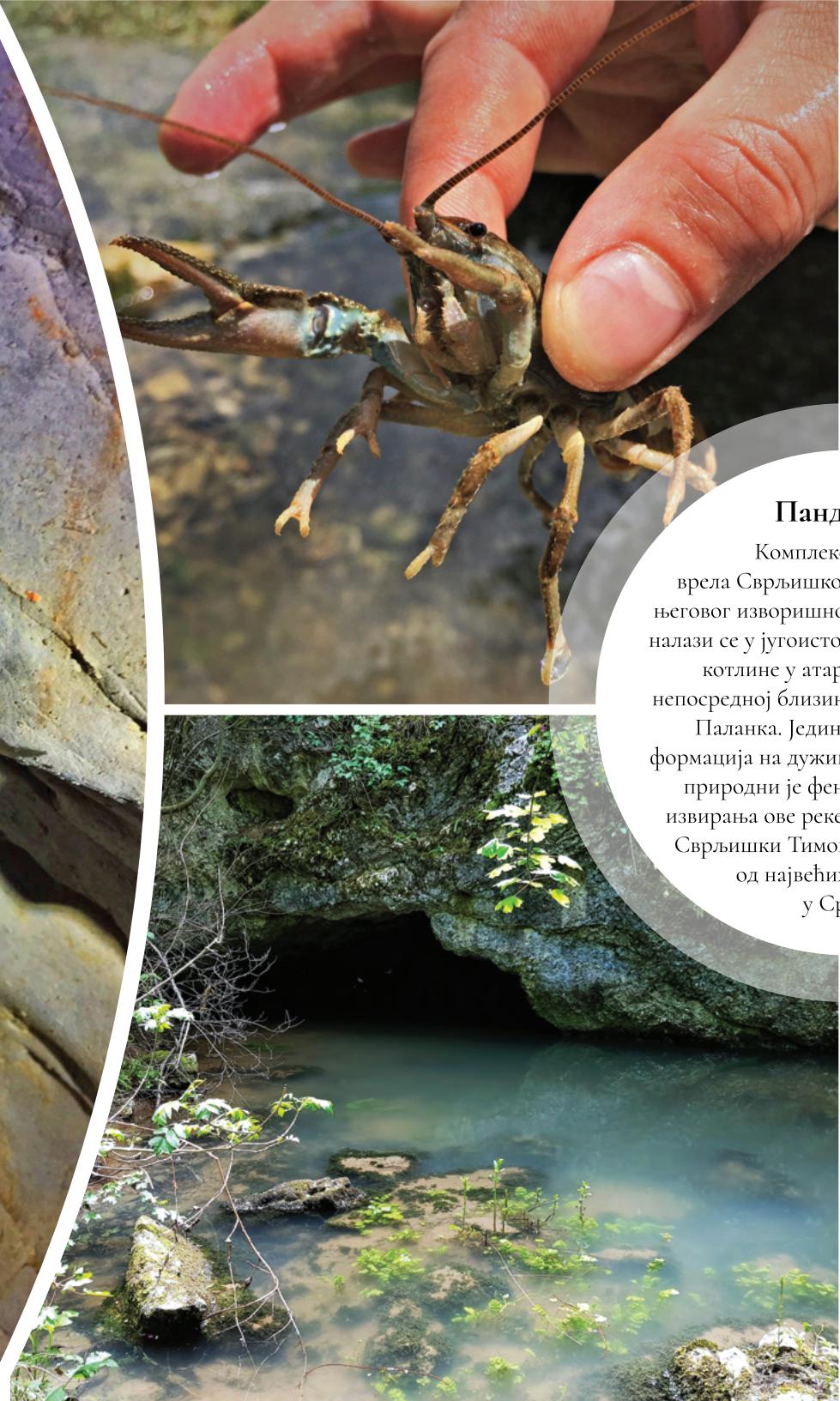

Пандирало

Комплекс понора и врела Сврљишког Тимока, односно његовог изворишног крака, реке Турије, налази се у југоисточном делу Сврљишке

котлине у атару села Периш и непосредној близини пута Сврљиг–Бела

Паланка. Јединствена геолошка формација на дужини од око 800 метара, природни је феномен понирања и извирања ове реке изнад села Периш. Сврљишки Тимок представља једну од највећих понорница у Србији.

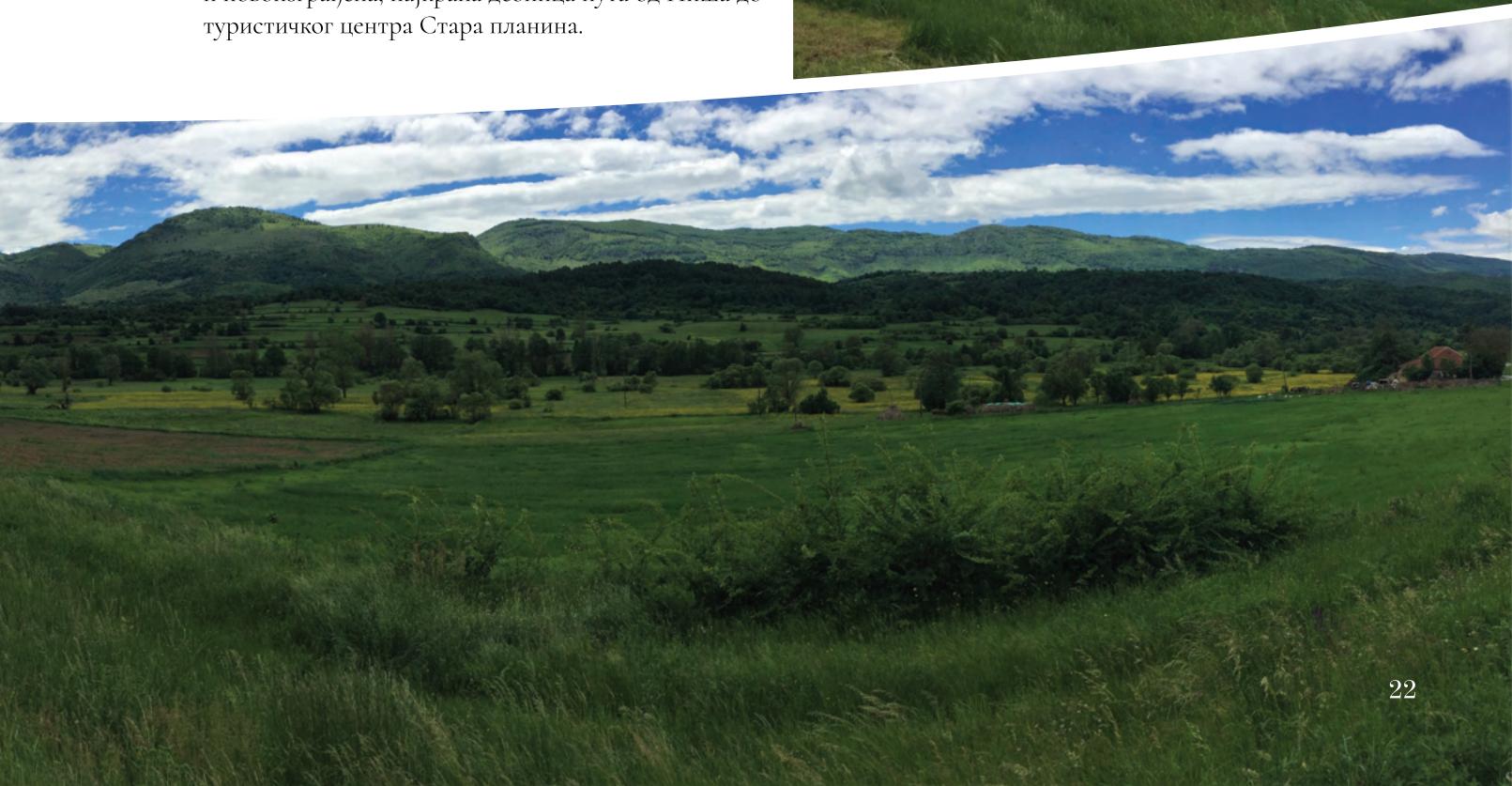

Сврљишке планине

Сврљишке планине су најдужи и најистакнутији планински венац сврљишког краја. Простиру се правцем северозапад-југоисток на дужини од око 25 km. Највећа ширина им је између Сврљишког Тимока и Нишаве, односно Сврљишке котлине, са једне стране, и Сићевачке клисуре и Белопаланачког поља са друге стране и износи 12 km. Највиша тачка Сврљишких планина је Зелени врх (1334 m). Северне падине планине су делимично пошумљене и покривене пространим пашњацима на којима и данас пасу стада чувених сврљишских оваца. У крашким стенама има доста пећина, јама, извора и другог разноврсног рељефа. Ту се налази и једна од најдужих понорница у Србији, Сврљишки Тимок, који понире код села Периша (Пандирало) и тече око 800 метара испод земље.

Упоредо са планинама Сврљишка котлина по својим општим геолошким и природним географским одликама, богата разноврсном флором, храстовом шумом, пашњацима и лековитим травама (жалфија, кантарион, бели пелин и друге), повезана са Подунављем, Понишављем и Тимочком крајином, одувек је била занимљива за живот. То је условило да се становништво традиционално бави сточарством, сакупљањем гљива и лековитог биља. Сеоска насеља која гравитирају Сврљишким планинама идеална су за развој сеоског туризма. Истакнути планински врхови Зелени и Црни врх, Плеш, Големи камен, Уланац и Јаљ, могли би у будућности бити права атракција планинарама из читаве земље и света. Развоју сеоског туризма у селима подно Сврљишких планина увек погодује и новоизграђена, најкраћа деоница пута од Ниша до туристичког центра Стара планина.

04

Планинарске и пешачке стазе

Планинарење и пешачење је вид активног одмора који је у последње време заступљен у туристичкој понуди Сврљига.

Сврљишка бруда и планине представљају прави изазов за планинаре из целе Србије. Преконошка пећина и Нишевачка клисура за време Белмужијаде представљају обавезну дестинацију планинара, рекреативаца и професионалаца. Планиарско-рекреативну акцију обиласка организује планинарско друштво „Преслап“ из Ниша, у сарадњи са удружењем грађана „Terra incognita“ и Центром за туризам, културу и спорт Сврљиг.

На територији општине постоје обележене маркиране стазе доступне заљубљеницима у планинарење и пешачење. Пролазећи маркираним стазама кроз живописне терене општине планинари могу упознати природне лепоте сврљишког краја, културно-историјске знаменитости и локалитете. За све заинтересоване на располагању је удружење грађана „Terra incognita“ које организује туре на целој територији општине Сврљиг.

Стаза:

Белоиње – Плеш – Белоиње

Дужина стазе: 13,5 km

Време обиласка (h): 7:00

Почетак стазе: Село Белоиње, 414 m

Крај стазе: Село Белоиње, 414 m

Висинска разлика (успон/спуст): 842/842 m

Опис: Место поласка је улаз у село Белоиње (5 km источно од Сврљига). Благим успоном од 4 km сеоским макадамским путем долази се до стазе која се одваја од главног пута. До другог макадамског пута који води до самог подножја врха Плеш, и до почетка завршног успона на врх, стиже се у стрмијем нагибу. Стаза завршног успона је широка и проходна и делимично припада „Нишкој трансверзали“. Оголјен, без шуме, Плеш је сјајан видиковац са којег се види Ниш, Бела Паланка и Сврљиг. Повратак у Белоиње је истим путем. Већим делом стаза пролази кроз шуму. Пет је важних раскрсница на којима треба водити рачуна о правцу крстања и пратити маркиране ознаке. Посебну пажњу обратити на превој Подевала, пратећи нацртане ознаке, нарочито при спусту. Од места поласка па до самог врха Плеш стаза је одлично маркирана прописним ознакама.

Тежина: захтевна

Уређеност: одлично уређена и маркирана

Врста маркације: црвено-бела

Значајни локалитети: Видиковци: Подевала (800 m), врх (Плеш 1267 m)

Извор питке воде у селу Белоиње.

Стаза:

Преконошка пећина

Дужина стазе: 4,3 km

Време обиласка (h): 1:30

Почетак стазе: Село Преконога, 513 m

Крај стазе: Село Преконога, 513 m

Висинска разлика (успон/спуст): 243/243 m

Опис: Стаза је кружна, полазак и завршетак је у центру села Преконога. Првих пола километара у успону иде се сеоским асфалтним, а потом и макадамским путем. На неколико места макадамски пут рачва се у 2-3 крака, после десетак метара поново се спајају у главну стазу и стиже до превоја где се одваја стаза ка Преконошкој пећини. Са леве стране макадама је информативна табла која показује смер ка пећини. Добро обезбеђеном стазом са металном оградом у дужини од 50 метара спушта се до улаза у пећину. До прве галерије Преконошке пећине долази се стазом дужине 100 метара, и она је потпуно безбедна за пролазак. Повратак у Преконогу одвија се истим путем.

Битна напомена: На пећини су 2018. постављена улазна врата, чији се клучеви држе у Центру за туризам, културу и спорт и у сеоској продавници у Преконоги.

Тежина: лака

Уређеност: одлично уређена и маркирана

Врста маркације: црвено-бела

Значајни локалитети: Преконошка пећина,

Видиковци: излаз из села Преконога и превој код скретања за пећину

Извор питке воде у селу Преконога.

Стаза:
Пећински комплекс Самар, Копајкошара

Дужина стазе: 2 km

Време обиласка (h): 3:00

Почетак стазе: Улаз у пећину Самар, 480 m

Крај стазе: Улаз у пећину Самар, 480 m

Висинска разлика (успон/спуст): 100/100 m

Опис: Почетак стазе је испред природног излаза из пећинског комплекса Самар (улаз за туристе у пећину Самар). Стаза иде макадамским путем кроз село Копајкошара до последњег засека на јужној страни самог насеља одакле следи благи успон до предела са габровом шумом. Стаза шумом води до ливаде којом се даље наставља до одсека који директно води до прераста Самар – природног каменог висине 15 m и ширине 25 m. Повратак до полазне тачке је истим путем. Цела стаза је добро маркирана и обележена информативним таблама и усмеривачима.

Тежина: лака

Уређеност: одлично уређена и маркирана

Врста маркације: црвено-бела

Значајни локалитети: Пећина Самар (Милутинова пећина), понор Судвека, прераст Самар

Извор питке воде поред самог улаза у пећину.

Стаза: Нишевачка клисура

Дужина стазе: 14 km

Време обиласка (h): 4:00

Почетак стазе: Село Нишевац, 355 м

Крај стазе: Село Нишевац, 355 м

Висинска разлика (успон/спуст): 203/287 м

Опис: Стаза је кружна, полазак и завршетак је у центру села Нишевац. Стаза иде до улаза у Нишевачку клисуру, даље римским друмом до пробоја Сврљишког Тимока, све до купалишта Бањица. Из Бањице стаза иде пругом кроз два тунела, и преко железничког моста (кретање пругом се због безбедности усклађује са редом вожње железнице) до атара села Варош. Одатле следи успон до врха на коме се налази Сврљиг град. Стаза је у благом успону до уског пролаза који је некада био улаз у утврђење. На врху су и даље остаци тог утврђења. Испод остатака утврђења Сврљиг града налази се „Кулска“ пећина до које се долази стрмијом стазом. Спуштајући се даље низ јужне одсеке гребена Сврљиг града стаза води на ток реке Белице и њене еворсионе лонце. Цела стаза је добро маркирана.

Тежина: лака, на сегментима захтевна

Уређеност: одлично уређена и маркирана

Врста маркације: црвено-бела

Значајни локалитети: утврђење Сврљиг-град, купалиште Бањица, Котлови – еворсиони лонци реке Белице, бетонско-лучни железнички мост који је пројектовао Милутин Миланковић, Видиковци: одсек Сврљиг града (један од најлепших видиковца у источној Србији, 511 м), пробој Сврљишког Тимока (400 м), и видиковци са римског пута.

Извор питке воде у селу Нишевац, три извора у Бањици.

05

Ретко и лековито биље

Сврљишки крај представља праву ботаничку башту самородних лековитих трава и биља. Неке од најзначајнијих су: мајчина душица, хајдучка трава, лопур, кађун, чебрица, пелин, жалфија, драгоцвет, лаванда, кантарион, бела рада, линцура, матичњак, српска хајдучица, румелијски кантарион, трава ива црвена чуваркућа, жута хајдучица, ртњски чај, сребрнаста хајдучица и друге. Од шумских жбунастих биљних врста са бобичастим плодовима највеће распрострањење имају глог, дрењине, трњине и шипурак. За сврљишки крај је такође карактеристично велико распространење шумских јагода. Бели слез, багрен и липа само допуњују разноврсност биљних врста.

На територији општине Сврљиг јављају се и неке ендемске врсте везане не само за овај део Балкана већ и Европе уопште. Захваљујући отворености према североистоку и у непосредном залеђу високих венаца Старе планине, очуване су и неке биљне заједнице предглацијалне флоре.

Једна од најзначајнијих биљних врста Сврљишских планина је рудински пелин, који се јавља у ливадско-пашњачким фитоценозама, на термофилним ливадама и камењарима степског карактера. Јавља се до највиших врхова Сврљишских планина, нарочито на присојним странама где је инсолација највећа. Поред рудинског пелина, на великим површинама Сврљишских планина јавља се и жалфија (калавер).

Истражујући биљни свет Сврљишког краја, Јосиф Панчић у делу „Флора кнежевине Србије“, наводи да најкарактеристичнија врста, српска вијошница *Pareataria serbica*, расте баш у клисури Сврљишког Тимока која је друго станиште на територији општине Сврљиг по бројности биљних врста лековитог биља.

Вргањ

Захваљујући свом географском положају клисура Сврљишког Тимока на својим обронцима и каменитим врховима обилује представницима терцијарне и реликтне флоре. У научним радовима забележено је да у клисури Сврљишког Тимока расте 689 врста биљака. Констатовано је да у клисури расте 16 балканских ендемита, а 11 врста представљају природне реткости у флори Србије. То су: златни љиљан (*Lilium matagran*), гороцвет (*Adonis vernalis*), планинска саса (*Pulsatila montana*), мушки божур (*Paeonia mascula*), косовски божур (*Paeonia peregrina*), црвени кађун (*Orchis purpurea*), мали кађун (*Orchis simia*), ниски бадем (*Prunus tenella*), мађарски вепровац (*Doronicum hungaricum*), апенинска саса (*Anemone apennina*), смичак (*Himantoglossum hircinum*).

Поред лековитог биља, подручје општине Сврљиг познато је и по многобројним врстама гљива.

Значајније врсте су вргањ и лисичара, које имају израженија ароматична својства од истих врста са простора западне Европе и Јужне Америке па су веома тражене на европском тржишту.

Интересантан податак је да је за време Југославије из Сврљига на тржишту пласирano лековито биље у вредности између тринаест и четрнаест милиона динара.

Гороцвет (*Adonis vernalis*), биљка из фамилије *Ranunculaceae*. У флори Србије одређен је као природна реткост и под законском је заштитом I степена, налази се у Црвеној књизи флоре Србије.

Црвена чуваркућа (*Sempervivum marmoreum*), је биљка из породице *Crasulaceae*. Припада групи балканских ендемичних врста.

Планинска саса (*Pulsatilla montana*) биљка из фамилије *Ranunculaceae*. Планинска саса је под законском заштитом I степена као природна реткост у флори Србије. Припада групи мезијских ендемита.

Ртањски чај (*Satureja kitaibelii*), *Satureja montana* subsp. *kitaibelii* је биљка из породице *Lamiaceae*. Припада групи балканских субендемита.

Бадемић, Ниски бадем (*Prunus tenella*) је биљка из породице *Rosaceae*. Као природна реткост Бадемић се налази на Европској црвеној листи и Црвеној књизи флоре Србије и под законском је заштитом I степена.

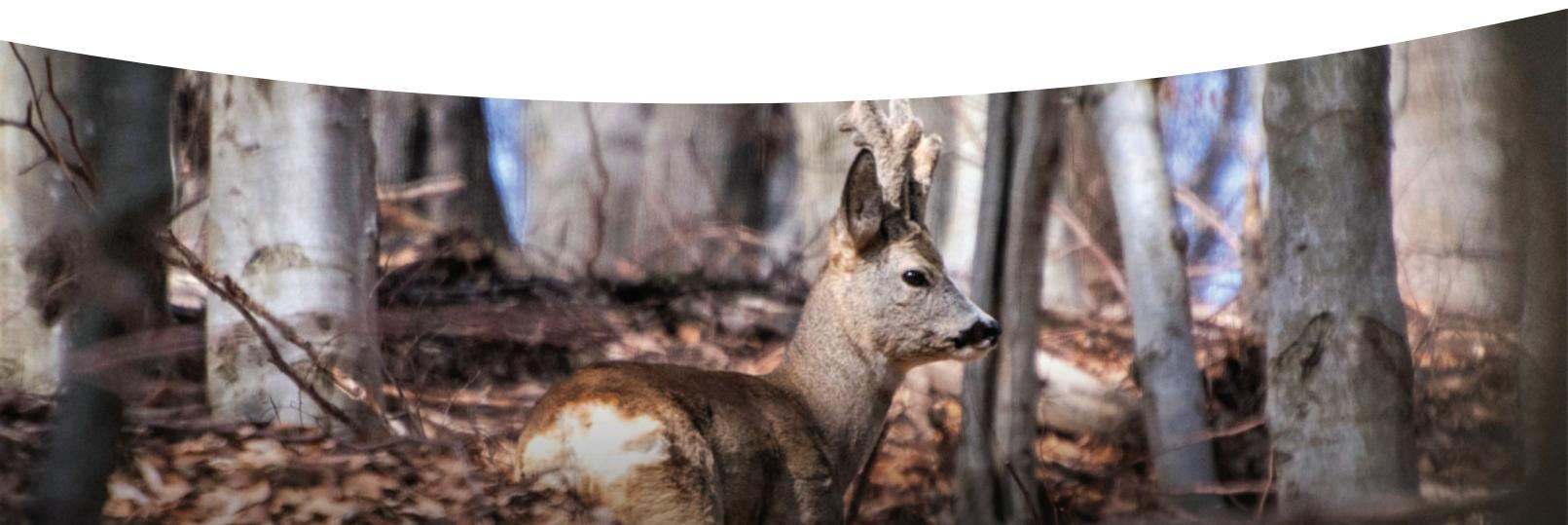
Жута хајдучица, Равуника (*Achillea clypeolata*) је позната лековита врста из породице *Compositae* или *Asteraceae*. Спада у групу балканских субендемичних врста.

06

Лов и риболов

Богатство и разноврсност фауне Сврљишким планинама погодне су за развој ловног туризма. Ловачко удружење „Др Миленко Хацић“ газдује ловиштем величине 49.721 ha. Има 480 активних чланова.

Према станишним условима ловиште „Сврљишке планине“ има добре услове за гађење првенствено срнеће дивљачи, дивље свиње која је у великој експанзији, зеца, польске јаребице и јаребице камењарке. У ловишту је присутан и одређен број крупних и ситних предатора, и у одређеним деловима године птице селице, препелице и шумске шљуке које су део ловне туристичке понуде. У власништву Ловачког удружења налази се: ловачки дом у центру Сврљига са пословним простором и два апартмана за смештај гостију; два ловачка дома у селу Лалинац, ловачки дом у селу Белоиње са плацем за узгој фазанске дивљачи.

Развој ловног туризма је један од приоритета у раду и развоју Ловачког удружења. У туристичком лову ловци из Сврљига угостили су ловце из Италије, Француске, Немачке, Чешке, Словачке, а могу се похвалити да су једно од ретких Ловачких удружења које је потписало и петогодишњи уговор о туристичком лову. Из богате ловно-туристичке понуде Ловачког удружења „Др Миленко Хацић“ можемо издвојити: одстрел вука са затворене топле чеке, организација групног лова на дивљу свињу, одстрел вепра са високе покривене чеке, одстрел срндаћа, обука паса за лов ситне дивљачи, организација лова на шумске шљуке, препелице, фазане, голубове гривнаше...

Богат фонд дивљачи, прелепа, нетакнута природа и здрава храна представљају велики потенцијал за развој не само ловног туризма него и целокупне туристичке понуде општине Сврљиг.

ОСР „Тимок Сврљиг“ основана 1952. године, данас броји око сто чланова (категорија сениора, пионери, пензионери и даме) и делује на подручју тока Сврљишког Тимока, Лабуковске реке и њиховим притокама. Ток Сврљишког Тимока дели се на горњи, који настањује поточна пастрмка, средњи и доњи у којем су најзначајније врсте риба: клен, скобаљ и поточна мрена. Поред ових аутохтоних врста риба, заступљене су и мрена, кркуша, гаовица, беовица, главоч, двопруга уклија, говедарац, речни рак, бодорка, гиборт, пијор и вијун. Од алохтоних врста риба у Сврљишком Тимоку живе шаран и деверика, а могу се наћи тек у доњем току.

Лабуковска река је проглашена ревиром, богата је поточном пастрмком и на њеном току важи правило ухвати и пусти.

Такмичарска екипа ОСР „Тимок Сврљиг“ показала је значајне резултате у дисциплини „пловак“ у готово свим ранговима такмичења у земљи (од КУП-а, преко Српске лиге Исток, чији су и освајачи, па све до Мастер лиге, где учествују удружења из целе Србије).

Појединачна такмичења у категорији „пловак“ (преко којих се пласманом стиче право на статус репрезентативца) на којима су учествали чланови клуба су „регион исток“ и „лига шампиона“. Најбољи резултат који је клуб имао у лиги шампиона је 27. место.

У такмичарским дисциплинама ОСР „Тимок Сврљиг“ имала је изузетне резултате, и државног првака у категорији кадета са оствареним пласманом за Европско првенство у Италији 2000. и Португалији 2001. године. Нажалост, због недостатка средстава нису учествовали на овим такмичењима.

07

Културно историјско наслеђе

Културно наслеђе сврљишког краја карактерише се богатством и разноврсношћу културно историјских споменика, значајним археолошким налазиштима са траговима праисторије, антике и средњег века, знаменитим местима и грађевинама сакралног или световног карактера.

Археолошка налазишта

Преконошка пећина

Преконошка пећина је прва пећина у Краљевини Србији у којој су вршена званична археолошка истраживања, и доказано присуство палеолитског човека. На постојање најстаријих насеља на подручју Сврљишке котлине указују бројни налази. Поред богате фауне плеистоценских сисара – пећинског медведа, козорога, пећинског лава, пећинске хијене и пећинске лисице, пронађено је и мање сечиво од окресаног камена које је указивало на потенцијално коришћење ове пећине током палеолитског периода. Каснијим истраживањима, откривене су још две алатке од окресаног камена карактеристичне за средњи палеолит. На основу делова посуда које припадају старчевачкој и винчанској култури потврђен је континуитет насељавања ове пећине.

У непосредној близини Преконошке пећине (око 2 километра удаљности ваздушном линијом) на територији Сићева налази Мала Баланица, трећи по старости археолошки локалитет у Европи. У њој је пронађена вилица пећинског човека (стара ок 500 хиљада година) и тиме потврђено присуство хоминида. Намеће се закључак да је цео овај крај са свим пећинама природно предиспонираним за становање, био насељен у палеолиту.

Флинт,
Камени ножеви
Преконога,
палеолит

Локалитет Сигнал 1

Некропола Сигнал 1 лежи на левој обали реке Трстенице, лве притоке Сврљишког Тимока, недалеко од места где он излази из Нишевачке клисуре и тече кроз плодну и уску Варошко-Палиулску котлину према Књажевцу. Откривена је приликом изградње објекта 2006. године на парцели на којој је тада уништено десетак гробова са сахрањеним покојницима уз које се налазило керамичко посуђе, гвоздена копља, бронзане наруквице и наногице. Површина некрополе није позната.

Најупечатљивија гробница била је она у којој су била сахрањена два детета и једна гробница одрасле индивидуе са два дуга гвоздена копља постављена поред главе. Посебно је занимљив гроб са сахрањеним пском и приложеном посудом, за који не познајемо аналогије у овом периоду. Гробови се налазе на дубини од 20-30 центиметара. Сви покојници били су сахрањени у оквиру камених гробних конструкција од плочастог камена.

Метални артефакти који су пронађени приликом градње самог објекта нису сачувани. На некрополи Сигнал током 2007. године вршена су археолошка ископавања у неколико истраживачких кампања и може се рећи да је ово једна од само неколико откријених некропола из овог периода на територији источне Србије.

На основу керамичких налаза и предмета од бронзе и гвожђа, некропола се прецизно датује у период старијег гвозденог доба, тачније IX-VII века пре Христа. Некрополу вероватно треба сматрати целином са локалитетом Сигнал 2 и утврђењем Облик.

Локалитет Сигнал 2

Локалитет лежи на десној речној тераси Трстенице, леве притоке Сврљишког Тимока, насупрот некрополи на локалитету Сигнал 1. Ради се о пространом платоу са кога потичу бројни налази праисторијске керамике. Вероватно је реч о насељу које се хронолошки може определити у период старијег, али и млађег гвозденог доба.

Локалитет Облик

Налази се поред Сврљиг града, на окомитој стени која се са свих страна вертикалним одсеком спушта ка Сврљишком Тимоку. Прилаз локалитету могућ је једино са запада, из пукотине између Облика и Зубара. Са овог локалитета потичу фрагменти праисторијске, античке и средњовековне керамике. Керамика пронађена на локалитету Облик хронолошки одговара оној са некрополе Сигнал 1 и Сигнал 2.

Облик је несумњиво био уточиште и добро природно упориште Тимаха за време немира на овој територији. Имајући у виду бројне праисторијске налазе, локалитет се може определити у период између VIII и I века пре Христа. Коришћен је у античком, византијском и средњовековном периоду.

Обрађен очњак
нећинског медведа,
неолит

Локалитет Калница - гробна целина из старијег гвозденог доба

На локалитету Калница код Нишевца случајно је откривена гробна целина из старијег гвозденог доба која је садржала бронзани композитни ажурирани појас, лук биметалне фибуле, звонасти привезак, фрагменте гвозденог мача и коњских жвала. Оваква гробна целина представља изузетно ретку појаву у нашој археологији. Појас из Калнице је од посебне важности јер се на њему по први пут јављају полуелипсести, а не само троугаони пробоји (главна карактеристика ових појасева), што овај предмет чине јединственим у источној Европи. Центар производње ових појасева повезан је са групом Злат-Софронијево, односно са племеном Трибала, али се може рећи да су у периоду VII и VI веку п. н. е. ношени и код њихових суседа.

Целокупан

налаз хронолошки се може определити на крај VII и почетак VI века п. н. е. Поред предмета из гробне целине, са локалитета Калница потичу и случајни бронзани налази у виду бронзаног привезак цилиндричног облика са тањирастим проширењима на крајевима и пунктиране апликације у облику стилизоване људске фигуре. Опредељени су у VII и VI век п. н. е. Трачка гробница откријена у дубљем курном слоју приликом ископавања римског Timacum Maius-a – локалитет Калница.

Делови трачког појаса

Случајни налази са локалитета Калница

Локалитет Градац

Локалитет се налази на доминантној стени са надморском висином од 609 м, западно од данашњег села Грбавче. Са њега потиче бројни покретни материјал који се првенствено везује за антички, византијски и средњовековни период.

На основу археолошких истраживања уочено је да је на врху гребена постојало утврђење са својим подграђем, чији су темељи били изграђени од камена који је касније извађен и однешен од стране мештана.

У подножју овог брда ка југу, поред сеоског потока Рипалька, налази се црква Свете Тројице, која је изграђена на темељима старијег сакралног објекта. Поред улаза у цркву прислоњене су две кружне античке базе.

На Градцу је откривен и бронзани звонасти привезак који се хронолошки може определити у период старијег гвозденог доба, а примери Виминацијумске бронзе сведоче о римском присуству на овом простору који је био од стратешке и саобраћајне важности.

Локалитет Одбој

Налази се западно од села Грбавче, на северним обронцима Калафата. Са овог локалитета потиче занимљив налаз очуване камене бушене секире од диорита (магматит) која је карактеристична за период раног бронзаног доба.

Камена секира од диорита

Локалитет Румењак

Налази се 5 километара западно од села Преконога. На изворишту са кога се данас Сврљиг снабдева водом, налазе се остаци луксузне римске виле са пратећим објектима. Иако мештани ово место сматрају сакралним објектом, црквиштем Свете Тројице, материјални докази сведоче да је на овом простору за време римске владавине постојала луксузна римска вила. Тврђњу су поткрепили пронађени монументални, исклесани мермерни блокови. Све до почетних радова мештана села Преконога на подизању цркве (2001. године), Завод за заштиту споменика културе из Ниша је овај локалитет водио као средњовековно сакрално место са античким материјалом пренетим са неког другог места. Ови радови су указали на постојање античког објекта са купатилом и мермерним подним плочицама.

По препоруци археолога Завода, радови су били измештени десетак метара северније, на платоу који је служио као излетиште. Приликом копања темеља цркве појавили су се темељи зидова помоћних просторија овог античког објекта (уништени су током радова). Поналајжен је и новац који датира од IV. до VI. века. На петнаестак метара од црквишта, при изградњи зграде резервоара за воду и чуварске куће, откривени су остаци објекта са подом од римске опеке, али су такође радовима уништени. Мештани су указали и на постојање зиданих гробница од сиге које овде има у изобољу.

Печат
Прве крићанске
кохорте

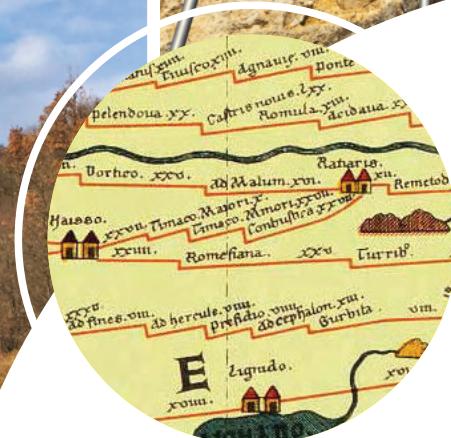
Timacum Maius

Прва је важна станица на итинерарском путу Lissus–Naissus–Ratiaria који је повезивао Јадранско приморје, централнобалканске области римскога Ниша и Подунавље. Налазиште овог античког града смештено је у плодној долини Тимока у атару села Нишевац, на потесу између обе обале реке Калнице и леве обале Тимока. Потиче из периода друге половине I и почетка II века, а функционисао је до V века н. с. До сада су откризвени: објекат са тубулумом и хипокаустним грејањем, сегменти једне од главних саобраћајница у насељу, канали за одвођење отпадних вода, део римског купатила (*thermae*) и мноштво значајног и разноврсног покретног археолошког материјала, керамика са примерцима луксузних посуда од тера сигилата, нумизматика, накит, оружје и друго. Град је значајан и по томе што је последње насеље које је пронађено на територији Србије са Појтингерове мапе односно *Tabula Peutingeriana*. Као доказ да је то Timacum Maius послужио је налаз неколико печата прве Крићанске кохорте за коју се са сигурношћу зна да је била стационирана у Timacum Maius-y.

Римски пут

Један од најстаријих и најзначајнијих путева античког доба на Балкану, итinerарски магистрални пут Lissus (Љеш, Албанија) – Naissus (Ниш, Србија) – Ratiaria (Арчар, Бугарска) трасиран је у праисторији, а проширен у првом веку, по доласку Римљана на ове просторе. Повезивао је Јадранско приморје, централнобалканске области римског Наиса и Подунавље.

Појтингерова мапа

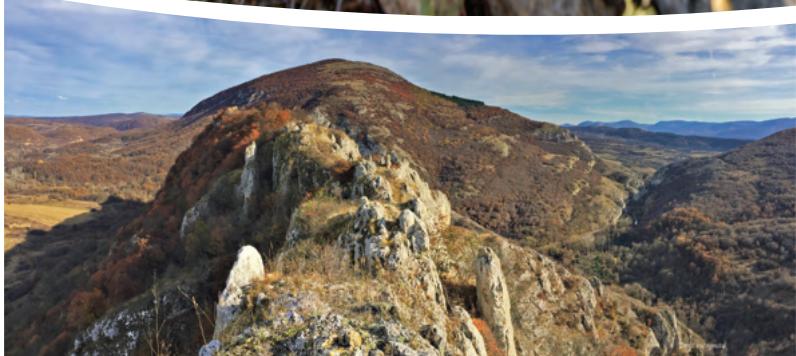
Постављен је са десне стране речног тока Сврљишког Тимока, на планини Богданици и може се пратити у дужини од око 1500 метара. Пут је са природном каменом подлогом, на местима уклесан до стандардне ширине римских копнених комуникација, од око 2 метра. На улазном делу клисуре видљиво је неколико подзида од правилно наслаганог камена, преко којих је насут ситан туцаник и земља. Деоница се завршава на Сврљишком Тимоку код остатака старог моста у месту Бањица подно Сврљиг-града. У атару села Плужина, на римском путу, пронађен је антички миљоказ посвећен Требонијану Галу (период владавине 251-253).

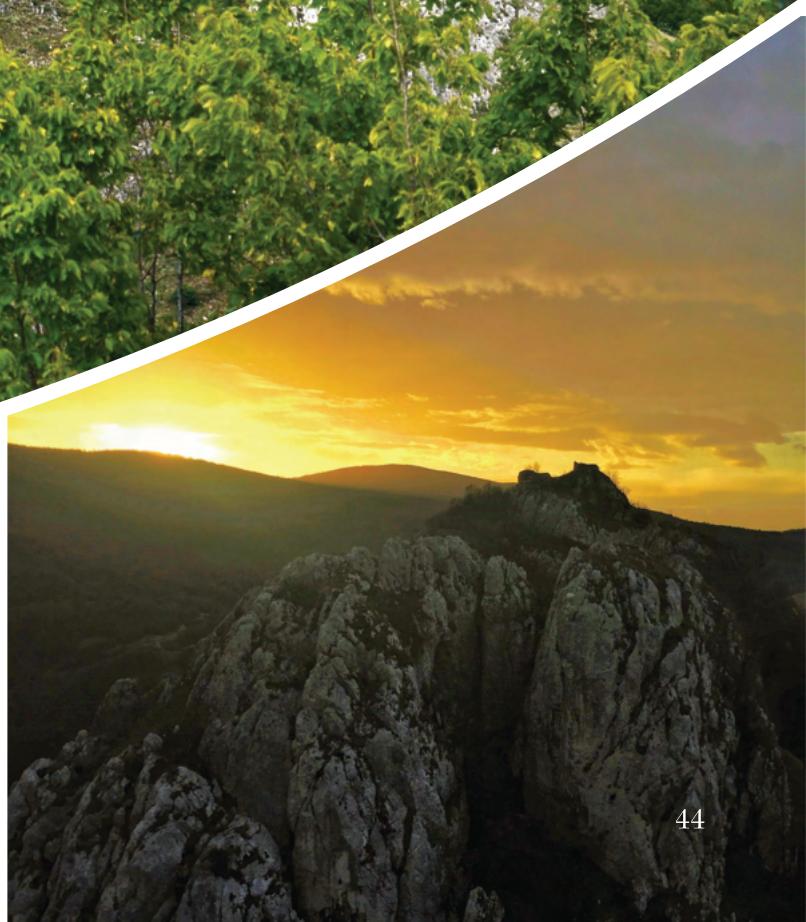
Сврљиг град

Тврђава Сврљиг град налази се на левој обали Сврљишког Тимока, на високој стени изнад ушћа реке Белице, у најлепшем и најнеприступачнијем делу клисуре. Приступ граду могућ је једино из правца северозапада, уском стазом којом се долази до вештачки проширене пукотине у природној стени, одакле се и улази на плато утврђења.

Утврђење су првобитно подигли Римљани, док данашњи остаци града потичу из турског периода. Археолошки материјал и нумизматички налази сведоче о дуготрајном и непрекидном коришћењу овог простора, у периоду између VIII века пре Христа до XIX века. Трагови насељавања из неолита, античког и средњовековног периода, владавине Турака, све до ослобођења Србије показују јасан континуитет постојања.

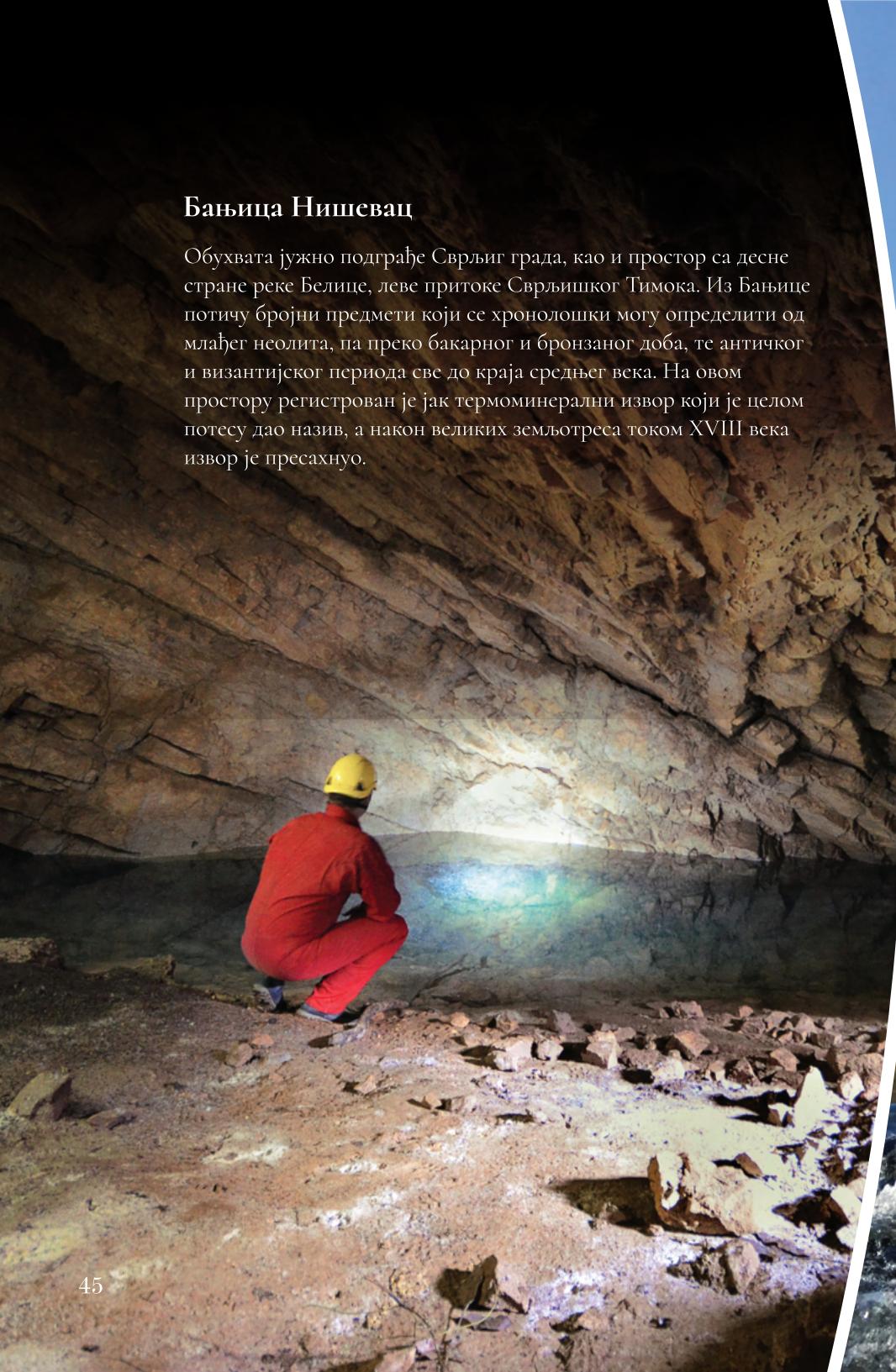
Утврђење је служило за заштиту битне путне комуникације која је пролазила кроз клисуру Сврљишког Тимока. Поред бројних историјски важних артефаката са утврђења Сврљиг града потиче и вотивна мермерна плочица посвећена Хери Сонкетени из средине I века н. е.

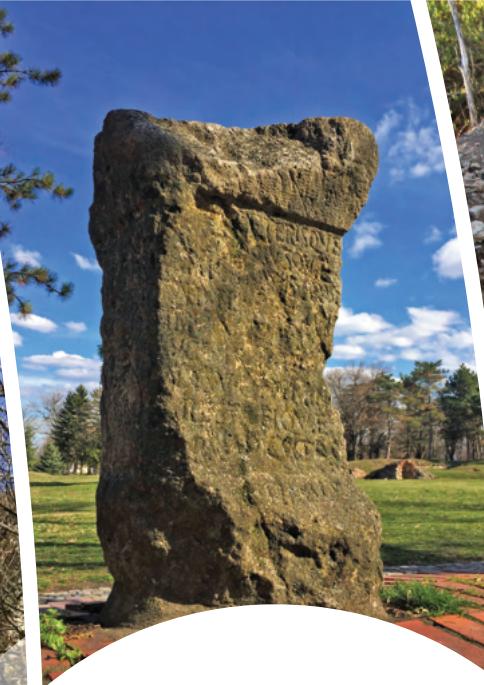

Бањица Нишевац

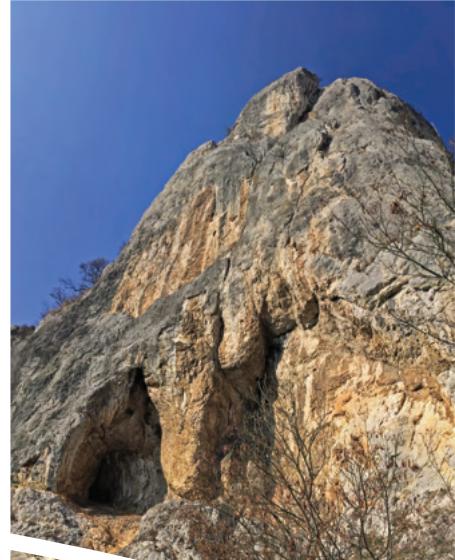
Обухвата јужно подграђе Сврљиг града, као и простор са десне стране реке Белице, леве притоке Сврљишког Тимока. Из Бањице потичу бројни предмети који се хронолошки могу определити од млађег неолита, па преко бакарног и бронзаног доба, те античког и византијског периода све до краја средњег века. На овом простору регистрован је јак термоминерални извор који је целом потесу дао назив, а након великих земљотреса током XVIII века извор је пресахнуо.

Поред римског
Жртвеника (смештеног у
лапидаријуму нишке тврђаве),
на простору Бањице пронађен и низ материјалних
археолошких остатака, од римских бедема из V века,
ранохришћанских цркви, преко средњовековних
утврђених зидова из XII века (пронађених 2017.
године), па све до остатака система канала који су
обезбеђивали рад воденица и ваљавица за сукање
платна у XIX и XX веку. Остаци „Турског моста“,
односно носећих стубова преко реке Сврљишки
Тимок поткрепљују чињеницу да је Бањица и у
античко време поседовала велелепни
римски мост са целом пратећом
инфраструктуром.

Испоснице

Поред три рановизантијске цркве, које су касније егзистирале и кроз читав средњи век, на подручју Бањице је интересантно изнети у јавност постојање сакралних, природних објеката, испосница, које се налазе на јужној страни доминантних лителица, Зубар и Облик. Иако неприступачне, и у досадашњој литератури о овом крају тек површно споменуте, све указује да су оне за време „хришћанске“ управе овим простором коришћене у дугом временском периоду. Археолошка истраживања нису никада рађена, али степен углачаности камених (кречњак-калцијум карбонат) подова испосница, односно прилаза до њих, указује да су људи њих користили стотинама година.

Са сигурношћу се не може тврдити да су све пећинске окапине на вертикалним странама лителица Сврљиг града коришћене као испоснице. Међутим, једна од њих је невероватно природно предиспонирана за коришћење у ове сврхе, као и за становање уопште. Она поседује улаз, изглед тунелске пећине, на чијем излазу постоји проширење, тераса и идеална вертикална пукотина која је заједно са проширењем и терасом, могла служити као место за ложиште. Са проширења се директно улази у централну просторију ове испоснице.

Рановизантијско-средњовековне цркве

Остаци зидина рановизантијско-средњовековних цркава: Доње црквине, црквина Светог Стефана и Горње црквина смештени су на заравни Јеничиште у Нишевачкој клисури.

На овом простору 1279. године настали су Сврљишки одломци јеванђеља, један од најзначајнијих споменика српске средњовековне писмености.

Горња црквина

Средњовековна црква из периода од V до XV века нове ере зидана од нетесаног камена, цигала и тесаника од бигра.

Црквина Светог Стефана

Црквина Светог Стефана са зиданом гробницом је из позноантичког периода (IV–V века нове ере).

Старохришћанска црква је зидана од ломљеног камена и римских цигала, а кров је био покривен цреповима.

Доња црквина

Црква из средњевековног периода (V–XV века нове ере) зидана од уклесаног камена, цигала и тесаника од бигра.

Одломци Сврљишког јеванђеља

Сврљишки одломци јеванђеља, један од најзначајнијих споменика српске и српскословенске писмености, настали су у граду Сврљигу 1279. године, преписани руком Константина Чатца, прозваног Војсил Граматик, који је на крају списка забележио: У име Оца и Сина и Духа Светога, ја слуга божји Константин Чатац, а звани Војсил Граматик, написах ове књиге свештенику Георгију, а звану попу Радославу, у граду Сврљигу, за владања цара Иваила, и у време епископа нишког Никодима, године 6787 (=1279), индикта седмога, када Грци опсадају град Трнovo. Молим вас оци и браћо, до кога дођу ове књиге, читајте исправљајући их, а мене грешнога не прекоревавјте већ пре благосиљајте, да и вама Бог опрости и Пресвета Његова мати, амин амин.

Рукопис је пронашао парох Филип Недељковић у владичином трону црквице у Извору, у којој је највероватније склоњен од могућег уништења током бурних историјских превирања. Упознавши истраживача народног живота, Милана Ђ. Милићевића, Недељковић је

искористио прилику и показао му пергаментне листове, које је Милићевић предао Српском ученом друштву 1866. године. Тако је 11 пергаментних листова Одломака Сврљишког јеванђеља писаних на кожи (величине 190x140 mm), доспело на увид јавности.

Важност Сврљишког јеванђеља се састоји у томе што у његовом постојању имамо доказе развитка српске писмености и књижевности XII и XIII века.

Одломци Сврљишког јеванђеља су један од најстаријих до данас пронађених списка српске писмености у овом делу Србије и тренутно се налазе у архиву Српске академије наука и уметности у Београду, 1994. године су интегрално објављени.

Не: ѿ тима јејскогу кеношенији:
но: ѿ аистани и фарисеи и иудеи:
ни: и виу ини: и и ѿ аинијаси:
но: ѿ ѕесетија да: ѿ ѿ пријемајуши
кетланти: ѿ: ѿ ѕесетких:
ѹв: ѿ полајуши гимуром:
ѹг: ѿ пасци: ѿ: ѿ вејајтакијем:
ѹс: ѿ ирканнијеси: ѿ: ѿ ѕамета
ни: иетрови: ѿ: ѿ ѕијелит
расказаний:
ѹи: ѿ ѿ пришенији власеги:

СТЕГОНЛЬСКИМЬ
поунајем: ѿ мат-о-са:
ни грижисткајсъя: съа
лвда: съа крајмата
крајмари и съа: съа
акъвердин пака: съа
какъвердин пака: съа
кратнијесто: съа

Манастири и цркве

Манастир Св. архангела Гаврила

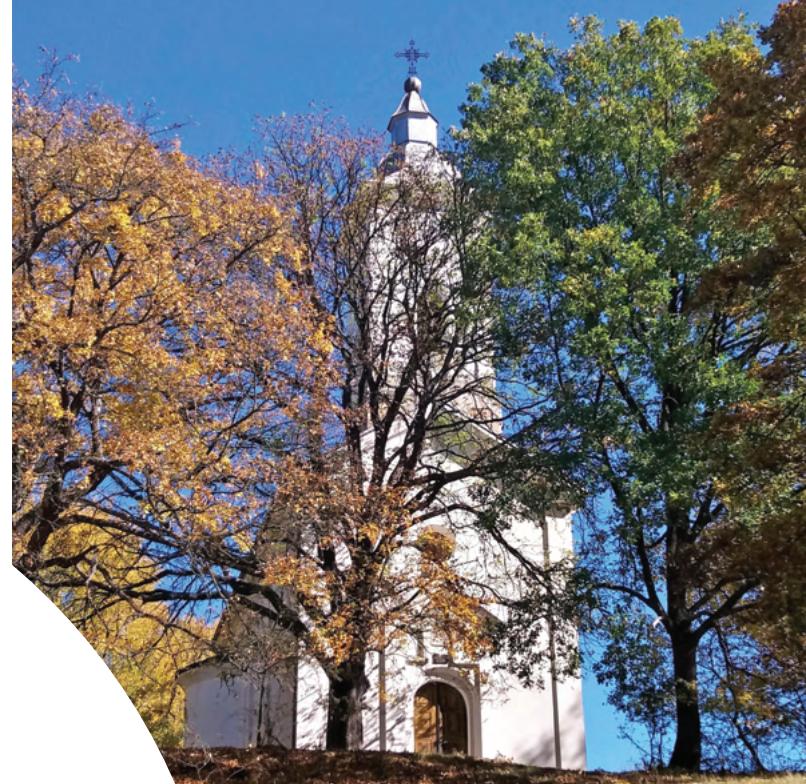
Манастир Св. архангела Гаврила у селу Пирковац центар је верског туризма овог краја. Налази се у крашкој ували на 383 м надморске висине у атару села Пирковац, у општини Сврљиг, на десној обали Манастирске реке. До манастира се може доћи асфалтним путем долином Беле реке према Пирковцу (пут Попшица–Лабуково). Из правца Ниша до манастира се може доћи путем преко Горње Топонице и насеља Берчинац, Паљина, Миљковац, Велепоље, Кравље и Попшица. Од Горње Топонице удаљен је око 20, а од Ниша око 30 километара. Манастир у свом седмовековном постојању синтетизује сва историјска и културна дешавања и стваралаштво српског народа. За време петовековног ропства под Турцима манастир је обнављан више пута. Од оснивања до 1837. године имао је статус манастира. После ослобођења од Турака, манастир је од 1837. до 2002. године био парохијска црква. Доласком јеромонаха Варнаве 2002. обнавља се монашки живот и почиње обнова свих манастирских објеката. У манастиру се чувају мошти више светаца и мученика. Посебну реликвију чини риза Свете Петке, дата на поклон манастиру са кивота Свете Петке у Јашију (Румунија). Верници који долазе у храм могу да се поклоне и целивају ризу Свете Петке, што чини особност овог манастира. У манастиру постоји освећена, лековита вода која протиче испод олтара и као снажан извор се појављује непосредно поред цркве на обали Манастирске реке. Манастир је 1986. године стављен под заштиту државе.

Црква Св. Николе

Црква Св. Николе у Драјинцу, изграђена је 1938. и исте године је живописана. У порти Храма, лево од улазних врата, укопан је стари крст, изрезан од камена пештера 1829. године, а обновљен 1908. године. Црква је реновирана 2004. године.

Црква Св. Петке у Извору (Преподобне Матере Параскеве), подигнута је 1866. године на месту старије цркве, у којој је приликом измештања инвентара пронађен најстарији сачувани писани споменик овог дела Србије, јеванђеља, писани у граду Сврљигу 1279. године. Црква је обновљена 1989. године.

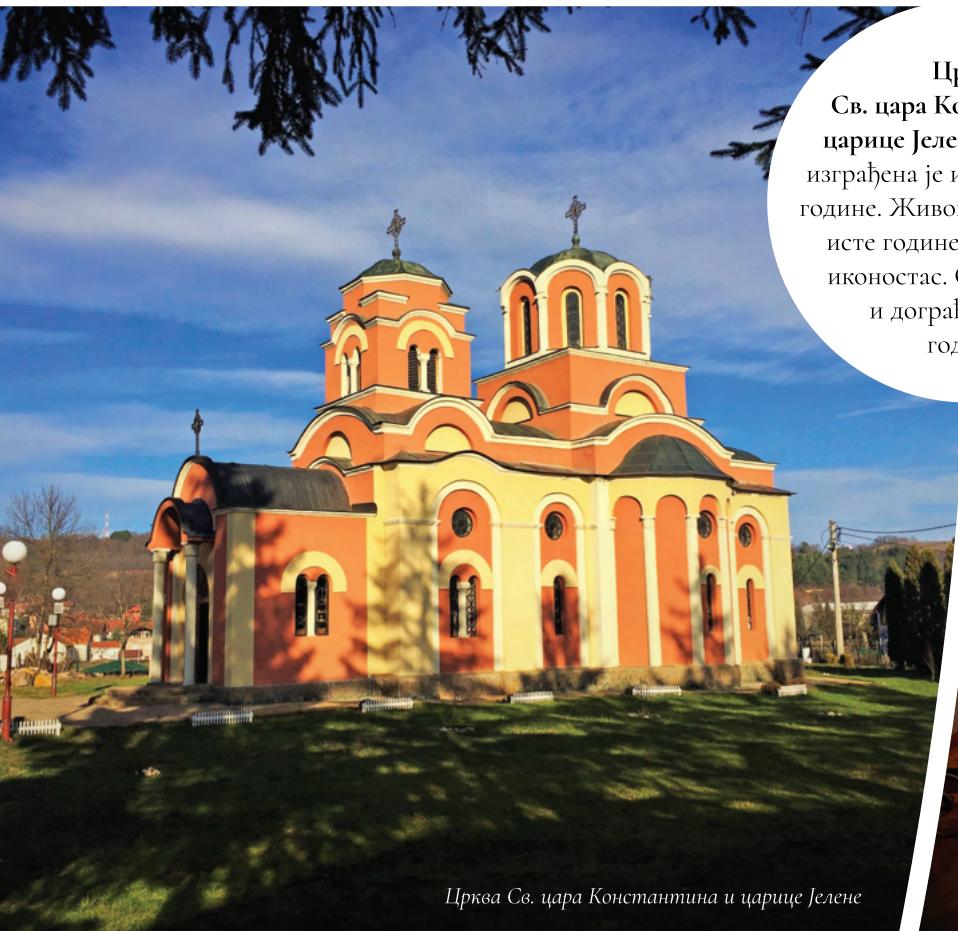
Црква Св. Петке

Црква Св. Илије у Нишевцу, изграђена је 1890. године на локалитету и античким остацима некада већ постојећег верског објекта. Црквена звона на звонику су израђена 1902. године у тополивници у Крагујевцу.

Црква Св. Николе у Лалинцу, изграђена је 1925. године на темељима старијег сакралног објекта. Грађена је у стилу карактеристичном за период између два светска рата, када су у Србији цркве морале бити подизане са „особеним српским обележјима“.

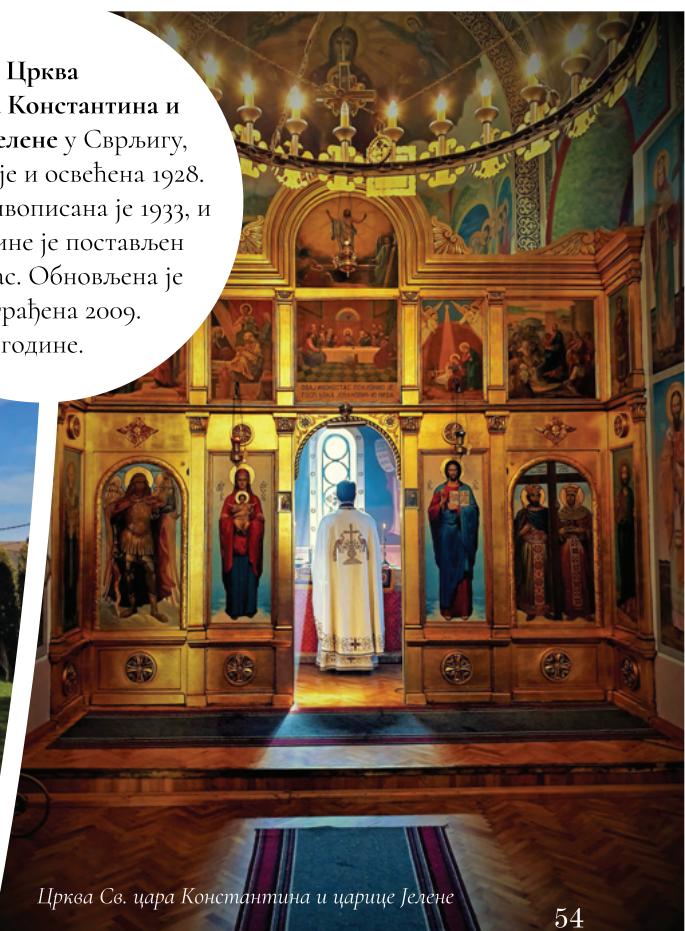

Црква Св. Илије

Црква Св. цара Константина и царице Јелене

Црква
Св. цара Константина и
царице Јелене у Сврљигу,
изграђена је и освештена 1928.
године. Живописана је 1933, и
исте године је постављен
иконостас. Обновљена је
и дографирана 2009.
године.

Црква Св. цара Константина и царице Јелене

Црква Св. Тројице у Преконоги (на археолошком локалитету, вила рустика из IV века), подигнута је и освећена 2005. године. На месту где је саграђен нови храм налазе се укопана два камена споменика, један са урезаним орнаментима; други је камени крст на коме је записано: ...„подиже село Преконога на Свету Тројицу 1926. године.“

Црква Успења Пресвете Богородице у Црнољевици, изграђена је 1926. године, на месту старог храма. Зидана је за време Немањића, што потврђују и подаци о постојању села у XV веку. До почетка XX века била је духовни центар оближњих насеља.

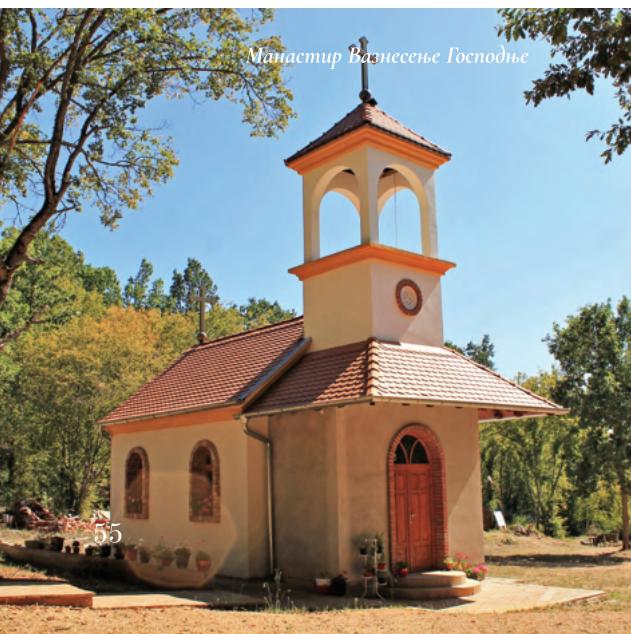
Манастир Вазнесење Господње у Лабукову, изграђен је у VI веку. Храм потиче из Јустинијановог доба. Олтарски простор покривен је 2004. године. Поред остатка Спасовог манастира на северозападној страни изграђена је нова црква.

Црква Св. цара Константина и царице Јелене у Манојлици, изграђена је почетком XIX века. Према запису у летопису храма у селу Гулијан, помиње се храм Светог цара Константина и царице Јелене у Манојлици 1848. године.

Црква Св. Марка у Белоињу, подигнута је 1833. године, а на то указује заветни камен из 1817. године, који је подигнут пре изградње објекта.

Црква Св. Тројице у Грбавчу, са археолошким локалитетом Градац, изграђена је на темељима старе цркве 1911. године. Црква је обновљена 1990. године. Храм су подигли сељани добровољним прилозима.

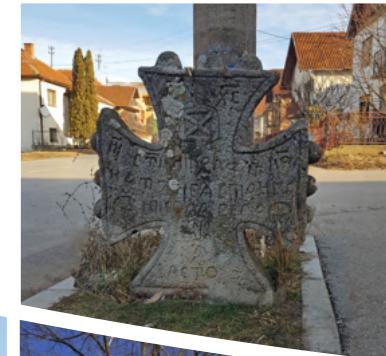
Црква Св. Апостола Петра и Павла у Гулијану изграђена је и живописана 1933. године. На звону храма записана је 1894. година.

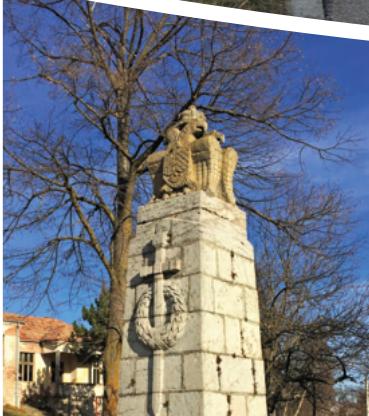
Споменик ослободиоцима
Сврљига у II светском рату

Споменици

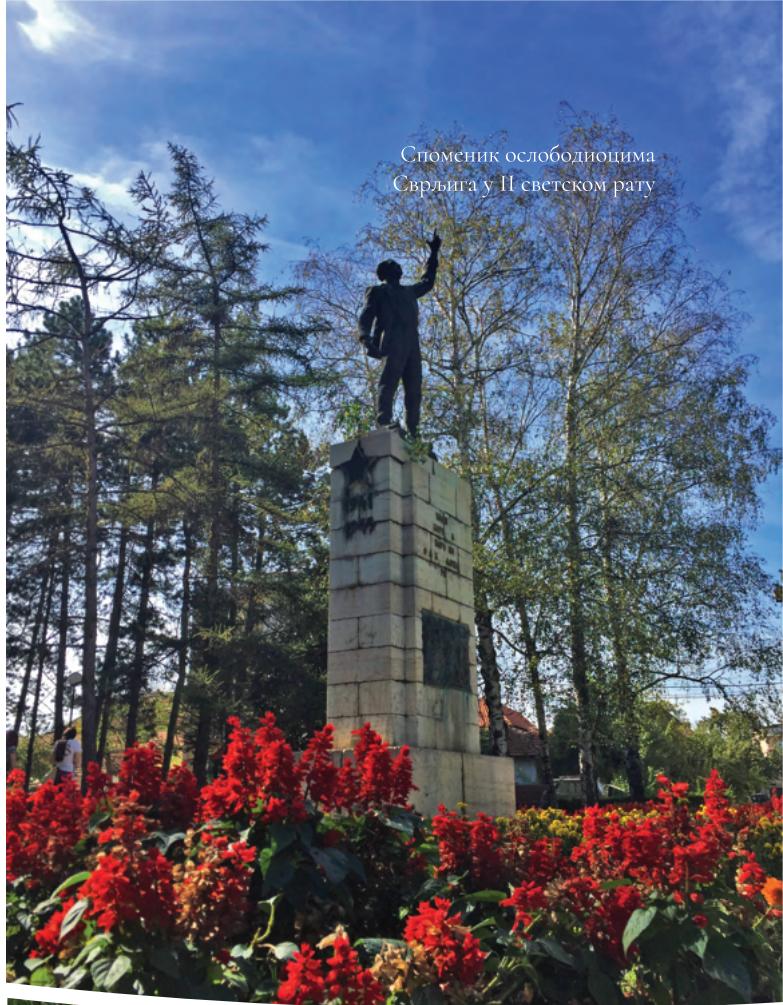
Према Закону о културним добрима, непокретности које уживају претходну заштиту су непокретности, њихове групе, делови или остаци за које се претпоставља да имају својства од посебног значаја за културу, уметност и историју. Споменици, бисте, спомен-плоче и друга спомен-обележја посвећена значајним личностима представљају право културно историјско богатство општине Сврљиг.

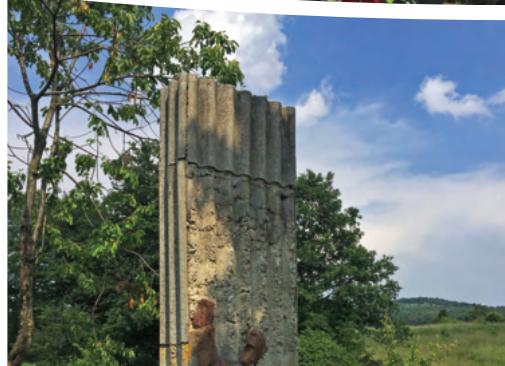
Заветни
крст у
Сврљигу

Спомен костурница. Споменик
палим мештанима у првом
светском рату и жртвама
бугарског терора у
Топличком устанку

Споменик Радојку
Тричковићу Чјатару

Споменик палим борцима у
битци на Ветрилима у
II светском рату

Споменик
Злати
Петковић

09

Завичајна музејска збирка

Завичајна музејска збирка налази се у просторијама Центра за туризам, културу и спорт у Сврљигу и основана је 2001. године.

Основна активност Завичајне музејске збирке је прикупљање, стручна и научна обрада и заштита предмета и докумената из области археологије, етнологије, историје и уметности на територији општине Сврљиг.

У фонду Завичајне збирке налази се више од 2800 инвентарисаних артефаката и експоната. Фонд поседује збирку фотографија Радета Милисављевића, и галерију слика значајних уметничких вредности, насталих на ликовној колонији „Ars Timacum“. Нумизматичка збирка броји преко 1000 комада античког и средњовековног новца. Обрађена је и објављена у књизи под називом *Антички и средњовековни новац из Музејске збирке у Сврљигу*.

Завичајна збирка има сталну музејску поставку у салону Библиотеке Центра за туризам, културу и спорт. Посетиоци сваког радног дана од 8 до 15 часова могу видети изложене експонате Музејске збирке (археолошка, нумизматичка, природњачка, етнолошка...), књиге Завичајног библиотечког фонда и галерију уметничких слика и фотографија.

Природњачка збирка

Археолошка збирка

Керамички пехар, Бањица, енеолит

Керамичка посуда, Грбавче, енеолит

Крчаг, Стари град, Облик, енеолит

Бронзани триптихи, Варош,
Сръбски град, средньовековни период

Мамлија, турски период

Керамичка посуда,
простор између Копајкошаре и
Грабавча, енеолит

Бронзани топуз,
Сврљишке планине,
Белоињске тесије,
средњи век

Камена секира, Рибаре, неолит

Камена секира Бањица,
Нишевач, неолит

Фрагмент камене бушене секире,
Бањица, Неолит

Ратни Тракки нож,
Timacum Maius
III-IV век

Келтско копље

Бронзана фибула,
Сврълдиг-град, антички период

Малък секира непознат метал,
Плужина

Камена секира,
Одбој Грабавце, бронзано доба

Келтске мамузе,
вишес локалитета на територији Општине

Посребрен прстен,
Варош, Сврълдиг-град, средни век

Нумизматика

Анастасије I (491 – 518)

Никомедија

521 – 517.

Ab. DN ANA[STAS]IVS PP AV

Попрсје Анастазија са дијадемом, оклопом и палудаментумом на десно.

Pv. K, лево [†] између N и I, горе и доле *, десно β.

Манојло I Комнин (1143 – 1180)

Константинополь

1167 – 1180.

Билон аспрон трахеј

Ab. IS-XS Исус Христос седи на престолу без наслона. Левом руком држи Јеванђеље.

Pv. [МАНОНА ДЕСПОТ]

Император лево у десној руци држи скиптар са лабарумом а у левој глоб са крстом, стоји, крунише га Богородица десно. На појасу пет тачака, на оковратнику три тачке.

Гордијан III (238 – 244)

Рома

Антонинијан

240.

Ab. IMP CAES GORDIANVS PIVS AVG

Попрсје владара са оклопом и огтачем са зракастом круном на глави на десно.

Pv. VIRTVS AVG

Виртус стоји лево, држи копље и штит у десној руци крај ногу и гранчицу у левој.

Требонијан Гал (251 – 253)

Рома

Ар антонинијан

Ab. IMP CC VIB TREB GALLVS PF AVG

Попрсје владара са зракастом круном на десно.

Pv. IVNO MARTIALIS/IV

Јунона стоји лево и држи сноп жита и скиптар.

Јулија Мамеја (222)

Рим

Денар

222.

Av. IVLIA MAMAEA AVG

Попрсје владарке са драперијом на десно, са таласастом косом.

Rv. IVNO CONSERVATRIX

Јунона под велом стоји лево, држи штап, патеру и скриптар, крај ногу јој је паун. На глави дијадема и вео.

Александар Север (225 – 235)

Рома

Денар

223.

Av. IMP CM AVR SEV ALEXAND.AVG

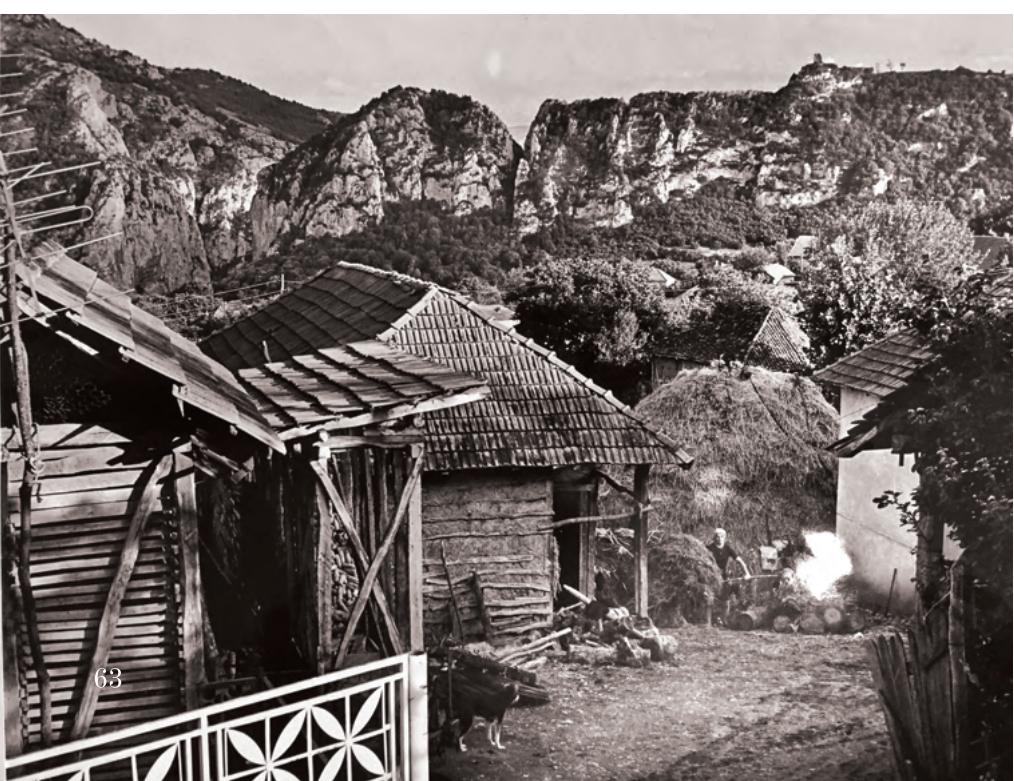
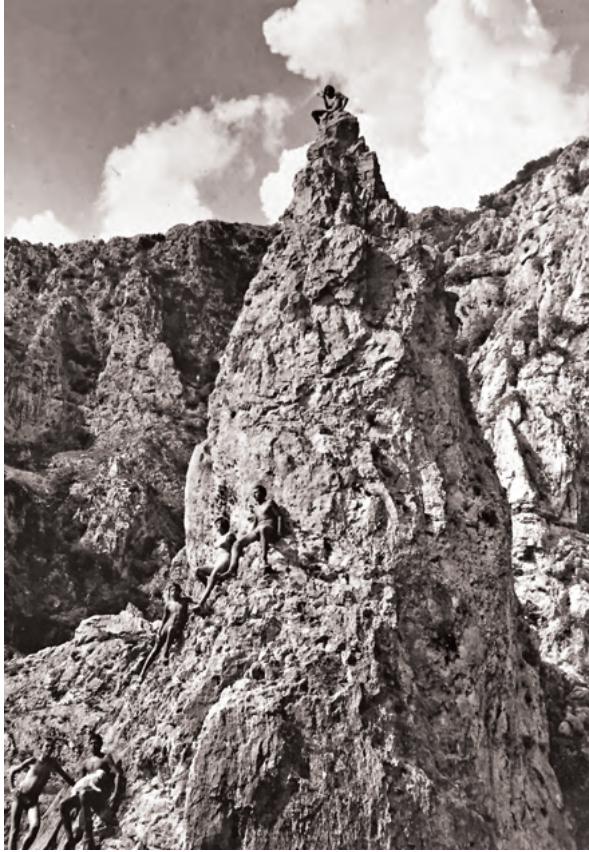
Биста императора са ловоровим венцем у паладументу на десно.

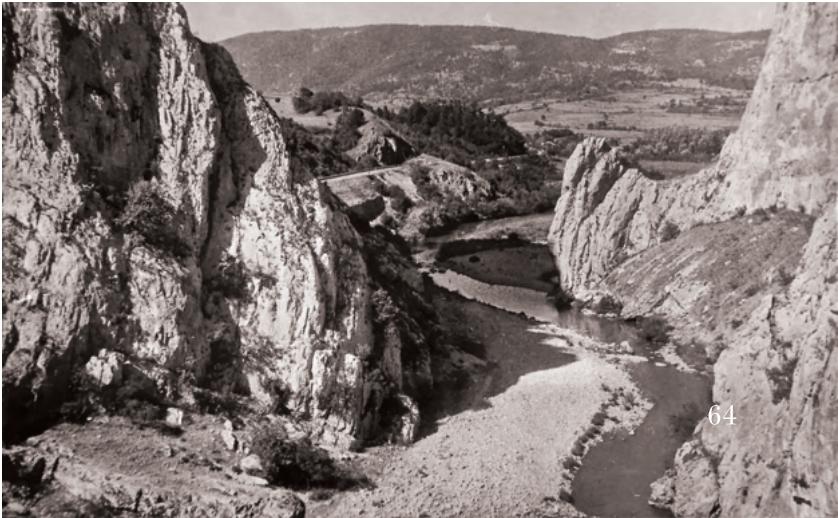
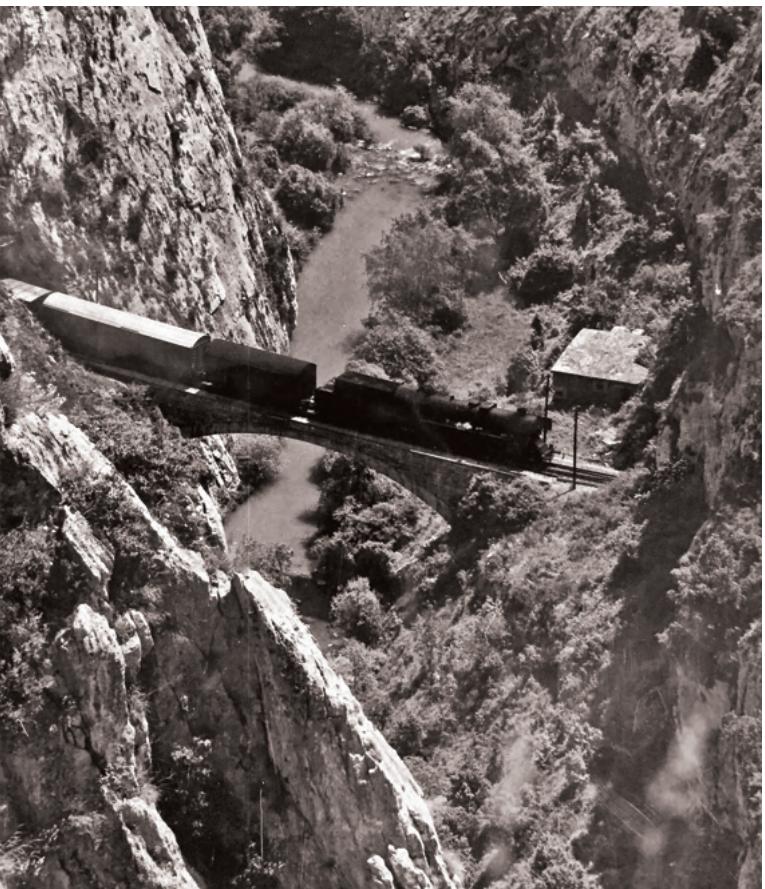
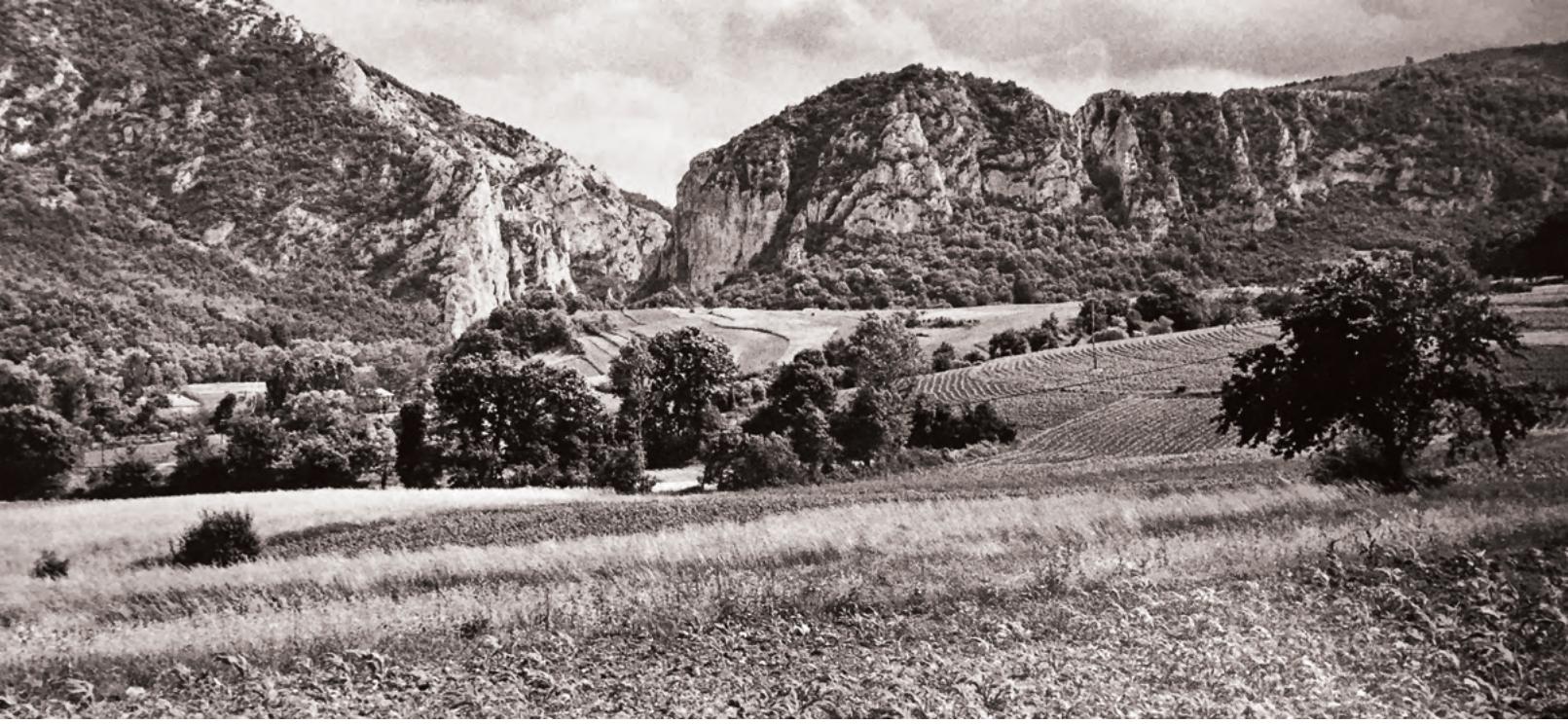
Rv. PM TRP II COS PP

Марс стоји лево и носи у десној руци маслинову гранчицу и копље у левој.

Збирка фотографија Радета Милисављевића

Галерија
Ars Timacum

Етнолошка збирка

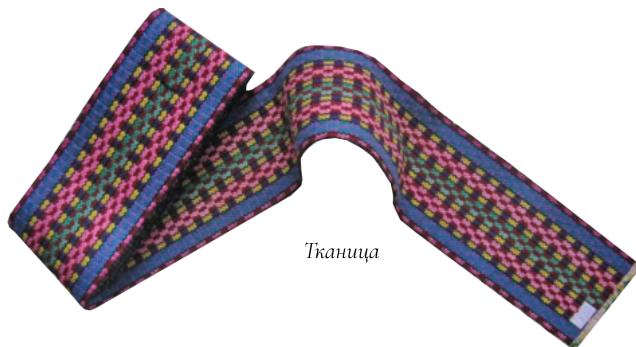
Шал од свиле

Бумарка

Чарапе

Тканница

Шал

Тесмија

Тесмија

Посуда за ђубеци

Посуда за јанију

Преслица

Вурке

Преслица

Народна ношња сврљишког краја

Народна ношња сврљишког краја припада ношњи централнобалканског типа. Разликују се варијанте народне ношње староседелаца и досељеника, односно тимочко-браничевског становништва и досељеника јужних и југоисточних струја (моравско-вардарске, косовско-метохијске и других). Оригинална сврљишкa ношња издава се по једноставности.

Под утицајем индустријализације разликује се ношња са краја XIX и ношња XX века.

Мушку народну ношњу XIX века чине: капе (шубаре) тамнијих боја (црне или браон), барле или баретине (шубаре од јагњеће нешишане длаке), кошуље од кучине, доламче, цамадан или антерија, памуклије, гуња, цубе, чакшире (браон боје), бревенци и опанци од свињске коже; делови женске народне ношње: шамија, ручник, кошуље од ручно тканог конопљиног платна, са извеженим огрљаком (бильни или геометријски мотиви), тканица, прегача, сукња (запрег, вутарка, пртенка) хаљетак од белог сукна (зубун или ћурдија), чарапе украшене геометријским облицима и бильним мотивима најлепши су делови женске народне ношње сврљишког краја.

Почетком XX века мушку ношњу карактерисале су: панталоне на брич, чакшире су укравшаване црним гајтаном, кожух или памуклија замењена је штофаним капутом, јелек (фермен, са гајтанима) опанци израђивани од штављене коже. Женска ношња је такође претрпела промене: кошуље су рађене са чипком, укравшаване везом на грудима и рукавима; израђиване су рекле (празнични хаљетци), дрешке (сукнени капути), крицани (тип несастављене сукње), чарапе (плетене од црне вуне и укравшаване цветном орнментиком). Појава новог фолклоризма иницирала је нову функцију народне ношње као сценског костима у циљу очувања традиционалне културе и културне историје сврљишког краја.

10

Базени

Природни базен у Попшици

Базен са термалном водом константне температуре 22 C°, налази се поред извора Грло на надморској висини од 315 метара. Изграђен је 1969. године, а димензије базена су око 16x16 метара и дубина која варира од 0,5 до 2 метра. Реновиран је 2002. године, направљени су проточни испусти, дечји базен, а у камену су изграђена места за сунчање, бар и одмаралишта. У самом базену постављени су рефлектори, па је на тај начин омогућено ноћно купање.

Базени „Пастириште“

Представљају комплекс базена који су смештени на спорско-рекреативном центру *Пастириште*, поред Сврљишког Тимока, на само пар минута од градског центра. Базен је окружен спортским теренима и зеленилом. Овај комплекс је почeo са радом 2015. године и представља један од атрактивнијих купалишних комплекса у овом делу Србије.

11

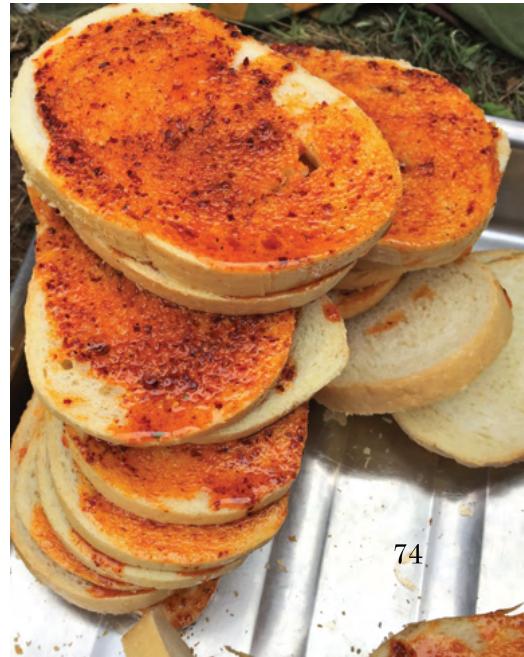
Гастрономија

Брдско-планински предели сврљишког подручја препознатљиви су по богатим и квалитетним паšњацима и дугој сточарској традицији. На малим поседима житељи овог краја успели су да сачувају традицију и преточе је у оригиналне производе са националном заштитом ознаке географског порекла. Препознатљиви гастрономски специјалитети су: белмуж, сврљишки сир, сврљишка овца и јагње, сврљишки мед. Правило је да нико не прође кроз Сврљиг, а да не проба белмуж – специјалитет и заштитни знак овог краја. Белмуж, свакодневни оброк сврљишких пастира, припрема се од пуномасног домаћег младог крављег или овчјег сира и кукурузног или пшеничног брашна. Налази на листи нематеријалног културног наслеђа Србије.

Сврљишки сир најчешће се прави на кришке, односно велије од пуномасног и необраног крављег, овчјег или мешаног млека. Стока свакодневно за исхрану користи пашњаке препуне лековитим биљем, због таквих услова, месо као и млеко од којег се прави сврљишки сир има посебан укус. Традиционални сврљишки специјалитет и једно од најукуснијих јела је и јанија, које се спрема од јагњетине и овчетине. Гостољубиви домаћини и угоститељи нуде гостима укусну трпезу препуну традиционалних јела и специјалитета од меса са предзнаком здраве хране.

12

Манифестационо туризам

Белмужијада

Белмужијада је значајна привредно туристичка и културна манифестација која првог викенда августа привуче више десетина хиљада гостију из земље и иностранства. Одржава се на спортском центру „Пастириште“ од 2006. године. У току трајања Белмужијаде посетиоци могу дегустирати најукуснија традиционална јела, пратити процес прављења белмужа и пробати овај најукуснији пастирски специјалитет. На многобројним штандовима постављеним на градском стадиону изложене су најлепше рукотворине домаће радиности, сврљишка народна ношња, традиционална јела... Сваке године бира се најлепша пастирица и пастир, најбољи гастрономски производи и етно штандови. Екипе се такмиче у многим пастирским играма: надвлачења конопца, бацања камена с рамена и скока у даљ. За посетиоце је припремљен богат музичко-забавни програм који обухвата учешће домаћих вокалних извођача изворних песама, фолклора из Сврљига, Ниша, Бугарске, Македоније, Грчке, гајдаша из наше и околних земаља, концерата познатих певача и група.

Сабор гајдаша балканских земаља

Сабор гајдаша балканских земаља је јединствена манифестација као смотра народног стваралаштва и извођачких достигнућа гајдаша из Србије и суседних земаља. Циљ манифестације је сачувати од заборава овај стари музички инструмент, изворни мелос и специфичност српске културе уопште. Одржава се од 2006. године у време Белмужијаде као посебна манифестација.

Сусрети села

Сусрети села је традиционална манифестација која је (после 10 година) поново покренута 2011. године. Циљ манифестације је очување традиције и народног стваралаштва сврљишког краја и друштвено-економски развој села. Сусрети села је манифестација такмичарског карактера, екипе села надмећу се у песми, игри, глуми и представљању народних обичаја сврљишког краја.

Јанијада

Манифестација Јанијада представља такмичење у припремању јаније, традиционалног народног јела од младог јагњећег и овчјег меса. Одржава се од 2013. године у селу Луково, где посетиоци могу да пробају још један од традиционалних сврљишских специјалитета. Ово је прилика да се гости упознају са лепотама сврљишког краја, уз пригодан забавни програм са акцентом на изворну музику. Домаћин ове манифестације је признати уметник, Драгослав Михајловић Канаринац рођен у овом селу.

Хлеб наш насушни

Манифестација хуманитарног и такмичарског карактера Хлеб наш насушни, својеврсна је изложба обредних хлебова, славских и ситних колача, и етно штандова која се одржава од 2018. године сваког 12. маја у порти манастира Св. Архангел Гаврило у селу Пирковац. Организатор манифестације је удружење родитеља деце са сметњама у развоју „Заједно до светлости“, у сарадњи са Центром за туризам, културу и спорт и општином Сврљиг. На изложби учествује велики број излагача из Србије, Македоније и Бугарске.

У програму манифестације „Хлеб наш насушни“, значајан део заузима и представљање извornог музичког и фолклорног културног наслеђа.

Сајам зимнице

Сајам зимнице и здраве хране одржава се од октобра 2017. године у селу Црнолевица поводом обележавања Међународног дана жена на селу. Циљ манифестације је презентација најкавалитетније хране и домаће радиности сврљишких села.

Дани гљива, лековитог биља и шумских плодова

Манифестација Дани гљива, лековитог биља и шумских плодова први пут је одржана 2018. године. Организатор манифестације је „Сврлог“, удружење за развој руралног туризма, заштиту културно историјског наслеђа и споменика природе Сврљиг, основано 2016. године. Циљ манифестације је едукација о правилном сакупљању, коришћењу и заштити гљива.

Манифестација започиње бербом печурака, лековитих трава и шумских плодова, а прате је такмичења у припремању јела, варива, тулаша и других специјалитета из традиционалне сврљишке кухиње, дегустације „пастирског котлића“, изложба домаће радиности и ликовних радова ученика на тему гљива и лековитог биља, као и представљање задруга и других удружења.

Намера Удружења је да сврљишком селу приближи жеље, навике и потребе савременог света, а модерном туристи, авантуристи, истраживачу или посматрачу, сврљишко село и могућности активног одмора, рекреације или инвестицирања.

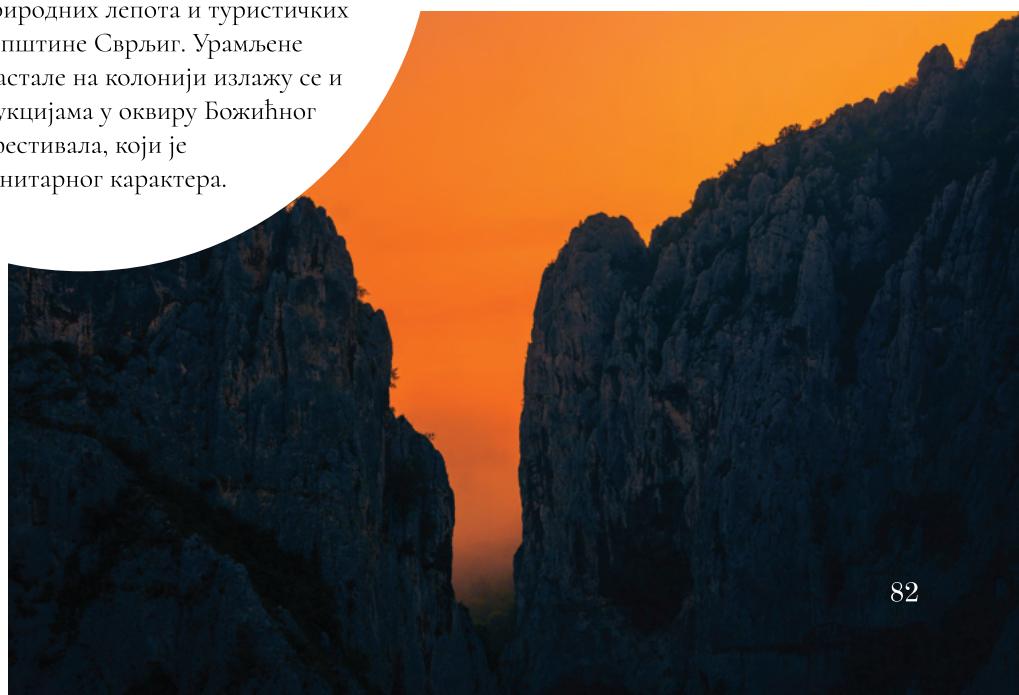

Фото-колонија *Terra incognita*

Први пут је одржана 2018. године у организацији удружења грађана *Terra incognita*.

Манифестација окупља професионалне фотографе и аматере из Србије и околних земаља. За време тродневног трајања колоније учесници имају прилику да фотографишу прелепе пејзаже сврљишког краја, упознају културно наслеђе и обогате свој уметнички опус. Циљ манифестације је промоција природних лепота и туристичких

атракција општине Сврљиг. Урамљене фотографије настале на колонији излажу се и продају на аукцијама у оквиру Божићног фестивала, који је хуманитарног карактера.

Ликовна колонија Ars Timacum

Основана са циљем да афирмише ову уметност, одржава се у континуитету од 2002. године. Од оснивања до данас на колонији је учествовао велики број сликара из различитих крајева некадашње Југославије, иностранства као и уметника из завичаја. Захваљујући њој формиран је импозантан ликовни фонд који данас чини око 350 дела значајне уметничке вредности. Суштински је утицала на развој локалне заједнице из које је изникao завидан број младих ликовних уметника, али и Удружење ликовних стваралаца Timakutus. На дужи временски период представљаће значајан опус савремене српске ликовне уметности.

Дани Гордане Тодоровић

Представља традиционалну књижевну манифестацију која се одржава од 1982. године. Посвећена је имену и делу ове рано преминуле сврљишке песникиње која у српској књижевности заузима завидно место. Манифестација је најпре била југословенског карактера и носила је назив Горданино пролеће.

Гордана Р.Тодоровић

Видовдански турнир у малом фудбалу

Најстарија спортска манифестација која се одржава у сврљишком крају и најдуговечније такмичење тог типа у Србији је Видовдански турнир у малом фудбалу који се без прекида организује од 1957. године. Турнир одликују сјајна атмосфера и такмичарски дух.

Longboard Camp – Попшица

Камп и трка скејтовима у организацији екипе Мозгабез из Ниша, одржава се од 2018. године крајем јула у Попшици.

Хард Ендуро

Манифестација Хард Ендуро одржава се од 2016. године у Сврљигу и представља неприкосновену и јединствену авантуру на просторима југоисточне Србије. Окупља људе са позитивном енергијом, лубитеље природе, авантуристе и спортисте. Организатор манифестације је „АТВ мото клуб Сврљиг“, основан 2016. године са циљем организовања мото манифестација националног и међународног карактера, учешћа на мотоциклистичким сусретима и приредбама, привлачења страних туриста... Основна идеја АТВ мото клуба огледа се у томе да љубитељи Ендуро вожње званично региструју удружење, приме што већи број чланова и тиме допринесу на популаризацији ове врсте спорта на територији општине Сврљиг, као и да допринесу развоју самог адrenалинског туризма уопште.

Дечји фестивал

Заузима значајно место у културном програму нашег града. Подстичући и развијајући дечју машту и креативност у потпуности је посвећен најмлађима. Поред традиционалног маскенбала, на дечјем фестивалу се одржавају и концерти дечјих музичких група, позоришне представе, спортске игре, али и такмичења најмлађих у певању, плесу и свирању. Фестивал се одржава у градском парку, а од 2015. године локација одржавања фестивала измештена је на простор Купалишног комплекса у Сврљигу.

Божићни фестивал

Традиционална манифестација која се одржава од 2007. године у периоду од 25. децембра до 8. јануара. Препознатљив је по активностима које имају за циљ да забаве, активирају младе и обогате културни живот Сврљига, али има и хуманитарни карактер. Кићење јелке, дружења са Деда Мразом, аукцијске продаје радова, позоришне представе и игре за децу, маскенбал, караоке, концерти фолклорних друштава, ревије народне ношње, књижевне вечери, концерти музичких група, само су нека од дешавања у оквиру Фестивала. Сва средства која се прикупе током фестивала уплаћују се у хуманитарне сврхе.

Сан Дервен

Манифестација посвећена младима и љубитељима хип-хопа, настала је са идејом промоције и популаризације ове врсте музике у Сврљигу. Први хип-хоп фестивал одржан је 2019. године. Циљ манифестације је могућност представљања свих људи из Сврљига и околине који се баве хип-хопом. Организатор је Канцеларија за младе и Центар за туризам, културу и спорт.

Међународни фестивали фолклора

Међународни фестивали фолклора који се одржавају у општини Сврљиг су:

Међународни фестивал фолклора „Игра коло крај Тимока“ - одржава се 28. јула на Спортском центру „Пастириште“ од 2015 године. Домаћин овог фестивала је Културно-уметничко друштво Сврљиг, које је почело са радом 2007. године као Школа фолклора, а 2012. званично регистровано.

Међународни сусрети фолклорних ансамбала „Нека живи село наше“ – Фестивал који се одржава у селу Драјинац од 2017. године. Домаћин фестивала Културно-уметничко друштво „Белоиње“ које је званично регистровано 2012. године. Манифестација траје три дана.

Међународни фестивал фолклора „Нека живи село наше“ у Преконоги. Домаћин овог фестивала је Културно-уметничко друштво „Преконога“, основано као изворна група 2002. године. Основано као изворна група 2002. године. Фестивал се одржава од 2018. године у селу Преконога.

Циљеви фестивала
фолклора су очување традиционалних
вредности и изворног народног
стваралаштва, афирмација и усавршавање
културно-уметничких друштава, дружење и
ширење пријатељских веза међу младима из
различитих средина, као и обогаћивање
културног програма у Сврљигу. Чувањем
традиције сврљишког краја кроз песму, игру,
музику и традицију, ова културно-уметничка
друштва, која помаже Општина, привлаче све
веће интересовање младих. Несумњиво дају и
тек ће дати велики доприноси не само
очувању традиције, него и промоцији овог
краја у земљи и иностранству,
али и развоју туризма у
сврљишком крају.

Манифестације на територији општине Сврљиг

- Пихтијада, 18. и 19. јануар
Пливање за часни крст, 19. јануар
Сабор ловаца, фебруар
Национална изложба паса свих раса САС Сврљиг,
март/септембар
Сабор чувара народне баштине, март
Не заборави своје огњиште (Периш), април
Тортијада и мафинијада, април
Хлеб наш наушни, 12. мај
Дани гљива, лековитог биља и шумских плодова, јун
Ликовна колонија Ars Timacum, јун/јул
Фестивал фолклора Игра коло крај Тимока, 28. јун
Видовдански турнир у малом фудбалу, 28. јун
Фото-колонија Terra incognita, јул
Сусрети села, јул
Турнир у баскету 3 на 3, крајем јула
Фестивал фолклора Нека живи село наше, крајем јула
Сабор гајдаша балканских земаља, август
Белмужијада, први викенд августа
Јанијада, август
Хип хоп фестивал Сан Дервен, август
Дечји фестивал, август
Фестивал фолклора у Преконоги, август
Хард Ендуро, септембар
Сајам зимнице и здраве хране, октобар
Дани Гордане Тодоровић, октобар
Божићни фестивал, децембар/јануар

13

Смештај и угоститељски објекти

Смештај у Сврљигу

Угоститељски објекат ОД „Круна“

Адреса: Ставре Партизана 1, Сврљиг
Телефон: 018/821-155, +381604821155
Email: restorankrunasvrljig@gmail.com

Угоститељски објекат „Капија Сврљига“

Адреса: Душана Тривунца бб, Сврљиг
Телефон: 062 257186
Email: kapijasvrljiga@gmail.com
Интернет адреса: www.kapijasvrljiga.com
www.booking.com/Share-3ldYUW

Угоститељски објекат „Златни Тимок“

Адреса: Душана Тривунца бб, Сврљиг
Тел: 018 823 013
E-mail: zlatnitimokplus@gmail.com

Приватни смештај - туристичко домаћинство Михајловић

Адреса: Лукавичка 42, Сврљиг
Телефон: +38161 3052000
Email: Booking.com/Кућа Михајловић

Сеоска туристичка домаћинства

Сеоско туристичко домаћинство „Ранђеловић“
Адреса: Сл. Нишевац бб, Нишевац
Телефон: +381621176411; 018/611-193
Email: randjelovicnenad77@yahoo.com
Booking.com/Adventure is out there

Сеоско туристичко домаћинство „Кућа Јовановић“

Адреса: Сл. Нишевац бб, Нишевац
Телефон: +381646393275; 018/611-061
Email: turistickaorganizacijanisevac@gmail.com
Booking.com/ Kuća Јовановић

Сеоско туристичко домаћинство „Васић“

Адреса: Сл. Белоиње бб, Сврљиг
Телефон: +381616561303; +381613052221
Email: vasicaavlja@gmail.com
Booking.com/ Village life

Сеоско туристичко домаћинство „Михајловић“

Адреса: Сл. Ђуринац бб, Сврљиг
Телефон: + 381 62 8809812, +381 18 823 366

Сеоско туристичко домаћинство „Васић“

Адреса: Сл. Белоиње бб, Сврљиг
Телефон: +381616561303; +381613052221
Email: vasicaavlja@gmail.com
Booking.com/ Village life

Сеоско туристичко домаћинство „Срејић“

Адреса: Сл. Нишевац бб, Сврљиг
Телефон: +381 69 722 344

Угоститељски објекти

Ресторан Камионџије

Адреса: Душана Тривунца 25, Сврљиг
Телефон: 018/821-268
Email: restorankamiondzie@hotmail.rs

Ресторан Круна

Адреса: Ставре Партизана 1, Сврљиг
Телефон: 018/821-155, +381604821155
Email: restorankrunasvrljig@gmail.com

Ресторан Капија Сврљига

Адреса: Душана Тривунца 66, Сврљиг
Телефон: 062 257186
Email: kapijasvrljiga@gmail.com
Интернет адреса: <https://www.kapijasvrljiga.com>

Кафана Златни Тимок

Адреса: Душана Тривунца 66, Сврљиг
Тел: 018 823 013
E-mail: zlatnitimokplus@gmail.com

Етно кафана Пожама

Адреса: Хаџићева 39
Телефон: +381 63 8435724 062 545 777
<https://kafana-pojata.business.site/>

Етно кућа Амфора

Адреса: Радетова 12
Телефон: +381 62 8153444

Кафана Кумак

Адреса: Хаџићева 15
Телефон: 018 821201

Кафана Код Шпике

Адреса: Радетова 20
Телефон: +381 63 417 505

Кафе Incognito

Адреса: Васе Албанца 20, Сврљиг
Телефон: 018/822-602 069 3227251
Email: incognitocafesvrljig@gmail.com

Кафе паб Прича

Адреса: Васе Албанца 10
Телефон: +381 649283080

Кафе Square Garden

Адреса: Радетова 9а
Телефон: +381 6
Email: caffesquaregarden@gmail.com

Кафе бар Melody

Адреса: Хаџићева 16

Пицерија Formaggio

Адреса: Радетова ББ, Сврљиг
Телефон: +381612085676

Палачинкарница Наполеон

Адреса: Радетова 26
Телефон: +38164 0903096

Корисне информације

Општина Сврљиг

Адреса: Радетова 31
Телефон: +381 1 821 104
E-mail: ousvrljig@gmail.com
www.svrljig.rs

Центар за туризам, културу и спорт Сврљиг

Адреса: Боре Прице 2
Телефон: +381 18 821 059
Email: kcsvrljig@yahoo.com
www.kcsvrljig.rs

Дом здравља

Адреса: Хаџићева 40
Телефон: +381 18 821 523
Хитни позиви: +381 821 402

Полицијска станица

Адреса: Радетова 2
Телефон: +381 18 821 025

Аутобуска станица

Адреса: Нишка бб
Телефон: +381 18 821 138

Железничка станица

Адреса: Железничка бб
Телефон: +381 18 821 040

Ватрогасна станица

Адреса: Васе Албаница бб
Телефон: +381 18 821691

Бензинске станице

NIS Petrol, Е-771, Сврљиг
Златни Тимок, Е-771, Сврљиг
ABS, Е-771, Сврљиг

Такси службе

Такси Михајло

Телефон: +381613052000; +38162667044;
+381643300773
Услуга локалног и међуградског превоза

Андрејић такси

Телефон: +381641550599
Услуга локалног и међуградског превоза

City такси

Телефон: +381 18 824 333, +381 66 123 023, +381 63
663369, +381 65 824 3333
Услуга локалног и међуградског превоза

Тин Такси

Телефон: +38160 4062244,
Услуга локалног и међуградског превоза

Тони такси

Телефон: +381 63 484 120
Услуга локалног и међуградског превоза

Аутобуски превозник: NAISTURS

Телефон: +381 63 7739311
www.naisturs.com
Email: naisturs@gmail.com
Међународни, градски и приградски копнени
превоз путника

Удружења

Удружење жена „Етно форум“ Сврљиг

Адреса: Радетова 4/2

Телефон: +381 62 667002

E-mail: etnoforum@gmail.com

Web адреса: www.etnoforumsvrljig.rs

Удружење „Заједно до светlostи“ Сврљиг

Адреса: Хацићева 10, Сврљиг

Телефон: +381 62 454 928

E-mail: hlebnas1205@gmail.com

Удружење „Горска вила“ Сврљиг

Адреса: Хацићева 5, Сврљиг

Телефон: +381 63 1120761, +381 18 824 380,

+381 18 822110

E-mail: eminastefanovic76@gmail.com

Кинолошко друштво „Есферлиг“ Сврљиг

Адреса: Душана Тривунца 35

Телефон: +381 69 4337737

E-mail: kd.esferlig.svrljig@gmail.com

Удружење младих уметника Сврљига „Тимакумус“

Адреса: Железничка 5/9, Сврљиг

Телефон: +381 63 8464387

E-mail: zeleznicka59@gmail.com

Удружење за очување традиције којарско

ћурчијског заната „КОЖА ГИС“

Адреса: Дванаести децембар 21/а

Удружење грађана „Сварог“ Сврљиг

Адреса: Боре Прице 2

E-mail: svarogsvrljig@gmail.com

Web адреса: svarogsvrljig.blogspot.com

Удружење грађана „Terra incognita“

Адреса: Нишевац 66, Нишевац

Телефон: +381 62 1176411

E-mail: ugterraincognita@gmail.com

Web адреса: www.terraincognita.rs

Савез младих на селу - подружница

Адреса: Драјинац 66, Драјинац

Телефон: +381 18615715

Одред извиђача „Др Миленко Хаџић“

Адреса: Момчила Милошевића 1А

Телефон: +381 69 1220623

E-mail: odredizvidjaca.svrljig@gmail.com

Ловачко удружење „Др Миленко Хаџић“

Адреса: Душана Тривунца 8а, Сврљиг

Телефон: +381 18 822352

E-mail: milenkohadzic@mts.rs

Спортски клубови:

ФК „Сврљиг“

Адреса: Пастирска бб Сврљиг
Телефон: +381 63 488668
E-mail: fksvrljig@gmail.com
Web адреса: www.fk.svrljig.com

ФК „Ветеран“ Сврљиг

Адреса: Пастирска бб (Спортски центар Пастириште) Сврљиг
Телефон: +381 62 8804118

Клуб малог фудбала „Футсал клуб Сврљиг“

Адреса: Душана Тривунца 56, Сврљиг
Телефон: +381 63 404386

Шаховски клуб „Зелени Врх“

Адреса: Душана Тривунца 1, Сврљиг
Телефон: +381 18 821 104, +381 18 821 608

Шаховски клуб „Ветеран“

Адреса: Боре Прице 1, Сврљиг
Телефон: +381 63 763 12 14

Шаховски клуб „Грбавче“

Адреса: Боре Прице 1, Сврљиг
Телефон: +381 63 763 12 14

Шаховски клуб „Драјинац“

Адреса: Драјинац бб, Драјинац
Телефон: +381 18 823676, +381 644985150

Рукометни клуб „Прогрес“ Сврљиг

Адреса: Пастирска бб (Спортски центар Пастириште), Сврљиг
Телефон: +381 64 4662260
E-mail: rkprogres@gmail.com

Стонотениски клуб „Сврљиг“

Адреса: Видена Тасковића 10

Карате клуб „Дервен“

Адреса: Петра Милошевића 1, Сврљиг
Телефон: +381 66 9763633
E-mail: bojan.pavlovic70@gmail.com

Кошаркашки клуб Сврљиг

Адреса: Радничка 7, Сврљиг
Телефон: +381 61 6977769
E-mail: kksvrljig@gmail.com

УСР Сврљишки Тимок

Адреса: Радослава Голубовића Грује 23а
Телефон: +381 64 4735949

ОСР Сврљишки Тимок

Адреса: Нешка Милошевића 31
Телефон: +381 63 752 16 66

Спортско удружење „Сварог“
Адреса: Војислава Крајановића 18
Телефон: +381 63 337737

Аикидо Dojo ROSHI Сврљиг
Адреса: Васе Албанца 35, Сврљиг
Телефон: +381 638542184

Прерада лековитог биља

Јелигор ДОО Сврљиг
Адреса: Железничка 01/Хаџићева 110, Сврљиг
Телефон: +381 18 823 891, +381 18 824 110, +381 63
8414063, +381 600823891
E-mail: jeligor@yahoo.com
Web адреса: jeligor.rs

Специјализована задруга PLANTAMELL Сврљиг
Адреса: Љубовачка 5, Сврљиг
Телефон: +381 18 821827, +38163 483 495
E-mail: plantamell@gmail.com
Web адреса: plantamell.com

**ДОО „Борко травар“, производња и промет
лековитог биља**
Адреса: Ђуриначка 28, Сврљиг
Телефон: 018/821-298
Facebook: „Borko Travar“

Прерада лековитог биља:

Млекара „Аескооп“ Сврљиг
Адреса: Радетова 20, Сврљиг
Телефон: +381 18 824074
Email: svrljiskamlekara@gmail.com

Производи од меда:
ДОО Пчела комерц Сврљиг
Адреса: 12 децембар, Сврљиг
Телефон: +381 63 434 507

Центар за туризам, културу и спорт Сврљиг

Центар за туризам, културу и спорт као установа покрива више области. Налази се у централном делу Сврљига, поред градског парка. Основна мисија Центра за туризам, културу и спорт јесте очување и развој културних вредности, промоција туристичких потенцијала општине, развој и унапређење спорта, као и подстицање младих и деце на стваралаштво и креативност. Своје активности спроводи кроз пет организационих целина: туризам, библиотека и издавачка делатност, музејска и изложбена делатност, образовна делатност, културно забавна делатност и спорт и управљање купалишним комплексом „Пастириште“.

У згради Центра налазе се библиотека „Гордана Тодоровић“, Завичајна музејска збирка и биоскоп.

Телефон: +381 18 821 059

Адреса: Боре Прице 2

E-mail: kcsvrljig@yahoo.com

Web адреса: www.kcsvrljig.rs

Издавач:

Центар за туризам, културу и спорт

За издавача:

Мирослав Марковић

Уредници:

Ненад Ранђеловић, Милене Ристић

Лектура:

Зорица Бранковић Басарић

Дизајн:

Милош Младеновић

Форографије:

Ненад Ранђеловић, Марко Миладиновић, Александар Костић, Александар Вељковић, Александар Петковић, Јована Младеновић, Дарко Ристић, Милене Ристић, Мирослав Марковић, Небојша Атанацковић (Нестварна.блог), Ђорђе С. Костић, Мартин Ивковић, Желько Цајић (Процесијски крст - Музејска средњовековна збирка Народног музеја Ниш), Милан Симоновић, Сандра Црепуља, Жарко Гроздановић

Илустрације:

Владимир Цветковић

Штампа:

Галаксијансис, Ниш

Мапа општине Сврљиг:

Лазар Костић

Година издања:

2020.

Коришћена литература:

Група аутора, Културна историја Сврљига – књига, Просвета-Ниш, Сврљиг, 1992

Владимир П. Петровић, Војислав Филиповић и Славиша Миливојевић (2012): Сврљишка област у праисторији, антици и средњем веку, Београд.

Драгољуб Ж. Мирчетић (1984) : Сврљишка брда и врх зелени, Сврљиг.

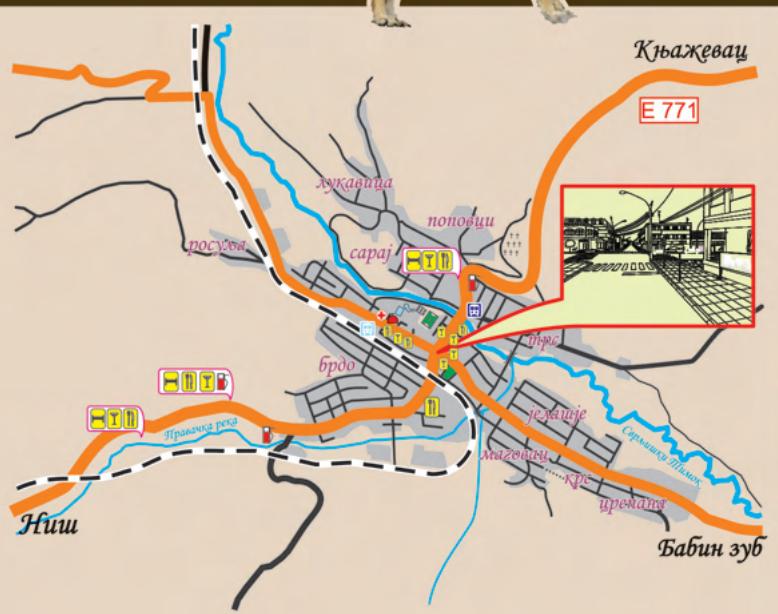
Славиша Миливојевић (2013): Антички и средњовековни новац из Музејске збирке у Сврљигу, Сврљиг.

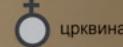
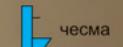
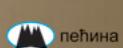
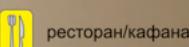
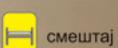
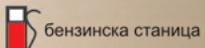
др Јован Б. Петровић (2001): Природа Сврљишке котлине, Нови Сад.

Завод за заштиту споменика културе Нип (1985): Топографија непокретних културних добара Сврљига, Ниш.

Никола Родић, др Сретен Петровић (1995): Сврљишки одломци јеванђеља, Просвета Ниш

др Сретен Петровић (2006): Успон Сврљига између два рата 1919-1941, Сврљиг.

бензинска станица
смештај
пећина
дом здравља

железничка станица
ресторан/кафана
чесма

аутобуска станица
кафе
црквина

црква
манастир

Сврљиг

Белоиње
Рибаре
Бурдимо
Тијовац
Бучум
Околиште
Луково
Влахово
Варош
Палилула
Мечиј До
Галибабинац
Грабавче
Гулијан
Лозан
Гушевац
Давидовац
Радмировац
Драјинац
Лабуково
Пирковац
Попшица
Гојмановац
Лалинац
Сливје
Копајкошара
Нишевац
Округлица
Црнолјевица
Манојлица
Периш
Плужина
Преконога
Извор
Жељево
Шљивовик
Мерџелат
Ђуринац

